TEXTOS ORIGINALS EN CATALÀ

EDITORIAL

A la gran sala de sessions de l'Assemblea General de les Nacions Unides, a Nova York, s'escoltava el dia 28 de juliol de 1993 un discurs en llengua catalana. Era la veu d'Òscar Ribas, president del govern d'Andorra, el nou petit estat independent situat entre França i Espanya, que s'expressava en la llengua oficial del seu país. El català és, en efecte, l'única llengua oficial del Principat d'Andorra. Òscar Ribas explicava a les Nacions Unides que la seva llengua era parlada en una extensa àrea territorial, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears, i que l'estat Andorrà comparteix amb aquests territoris que formen part dels estats francès i espanyol, una mateixa identitat cultural.

La presència de la llengua catalana a les institucions internacionals és molt limitada. Malgrat que més de cent universitats de molts països del món ofereixen ensenyaments de llengua i cultura catalana, fins ara només s'havia aconseguit un modest reconeixement de la llengua catalana com a llengua comunitària per part del Parlament Europeu el mes de desembre de 1990. El reconeixement internacional d'Andorra ajudarà sens dubte a obtenir per a la llengua catalana el lloc que li correspon a Europa i en el món. El fet que una de les llengües oficials dels Jocs Olímpics de Barcelona, l'any 1992, fos la catalana, ja va ser molt positiu per a donar a conèixer la realitat lingüística dels països de cultura catalana.

En el moment actual el que preocupa, respecte a la llengua catalana, és l'evolució que es pot produir en l'ús de la llengua, tenint en compte que la llengua espanyola també és llengua oficial a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears. S'observa que no hi ha un progrés clar en la utilització social de la llengua catalana. S'ha aconseguit un coneixement generalitzat de la llengua catalana en tots aquests territoris, però no es constata un progrés clar en la seva utilització efectiva. Per aquesta raó i tenint en compte que la repressió lingüística que va exercir la dictadura del General Franco va contribuir poderosament a reduir l'ús de la llengua catalana, es debaten actualment les orientacions de la política lingüística practicada amb les lleis de normalització lingüística vigents. Les propostes més consensuades demanen una nova llei de normalització que sense oblidar els aspectes d'ensenyament de la llengua insisteixi més en el seu ús social. Altres propostes demanen que als territoris de cultura catalana només sigui oficial la llengua catalana. El nostre dossier pot ajudar a conèixer millor la situació actual i els desafiaments que tenim al davant.

Fèlix Martí
director

DOSSIER

EL CATALÀ, UNA LLENGUA PER VIURE

La política lingüística de Catalunya, que té com a objectiu retornar la normalitat a l'ús de la llengua catalana en tots els sectors de la vida pública, no tindria cap interès si no hagués existit al llarg dels segles la voluntat per part del Govern de l'Estat d'uniformitzar la diversitat lingüística particularment remarcable d'Espanya. Aquesta política va arribar al seu punt culminant sota el règim dictatorial del general Franco, durant el qual el moviment de reivindicació nacional català sostingué i compartí els objectius comuns a tota l'oposició democràtica al règim. Amb aquesta identificació, era lògic pensar que la recuperació de la democràcia, mort el general Franco, portaria a la realització dels objectius lingüístics i culturals de Catalunya.

Alguns d'aquests objectius es varen aconseguir amb el reconeixement en la Constitució espanyola de 1978 de la pluralitat lingüística d'Espanya i pel fet que, a més del caràcter oficial del castellà a tot el territori de l'Estat, s'hagués previst que el català i les altres llengües territorials fossin oficials a les diferents comunitats històriques.

L'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (1979) declara que el català és la llengua pròpia de Catalunya; que n'és la llengua oficial, juntament amb el castellà, que ho és a tot l'Estat, que la Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdues llengües, que prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar el seu coneixement i crearà les condicions que permetin la igualtat quant als drets i als deures de la ciutadania de Catalunya. Finalment, l'Estatut d'Autonomia declara que la llengua de la Vall d'Aran (un dialecte del gascó) serà objecte d'ensenyament, de respecte i de protecció particulars.

Després de quasi tres anys de negociacions parlamentàries presidides per la voluntat de mantenir un ampli consens entre tots els grups polítics, fou promulgada la Llei 7/1983, de normalització lingüística a Catalunya. Aquesta Llei garanteix l'ús social de les dues llengües per tal d'assegurar la participació de tota la ciutadania en la vida pública. El text declara que el català és la llengua pròpia del Govern de Catalunya i de l'Administració territorial catalana, de l'Administració local i dels altres organismes públics que depenen de la Generalitat. La Llei estipula també que els topònims de Catalunya, excepte els de la Vall d'Aran, tenen com a única forma oficial la catalana.

La Llei ha establert les bases de la política lingüística: la voluntat del consens polític, amb la participació activa de totes les institucions i els col·lectius de Catalunya; l'aplicació del criteri territorial, mitjançant la utilització del català com a llengua pròpia de les institucions; el respecte a l'opció personal; i la creació de contextos que permetin definir i executar una política planificada de normalització lingüística.

Actualment, estem procedint a un replantejament dels objectius de la política lingüística, a causa de la confirmació de l'enorme progrés del coneixement del català entre la població (sobretot entre el jovent en edat escolar) en el doble sentit d'estendre l'ús social de la llengua catalana i de redactar un Pla general de normalització lingüística. En efecte, la comprensió del català és quasi total i la competència activa s'ha incrementat a un ritme accelerat fins al 64% del total de la població (i fins al 80% entre el jovent de 10 a 20 anys). La competència de l'ús escrit també avança, sobretot entre el jovent.

Paral·lelament a aquestes accions, hem creat l'any 1991 el Consell Social de la Llengua Catalana, que té una composició molt variada i que cobreix sectors molt importants: universitats, mitjans de comunicació, professions liberals, organitzacions patronals i sindicals, administracions locals, cambres del comerç, món publicitari, etc. El president del Govern català és també el del Consell. Aquest ha treballat activament en l'examen de tendències més favorables i desfavorables per a l'extensió de l'ús social de la llengua catalana, i ha proposat les mesures estratègiques en tots i cadascun dels sectors i subsectors del Pla general de normalització lingüística.

Voldria referir-me també a la situació de la Vall d'Aran, territori on es parla des de sempre una varietat de l'occità. El Govern i el Parlament de Catalunya han demostrat nombroses vegades la seva sensibilitat vers els problemes de les petites comunitats lingüístiques autòctones, com ho demostra el tractament legal i polític del cas de l'aranès. Aquesta sensibilitat especial dóna a aquest territori una situació de privilegi respecte dels altres de llengua occitana: la llengua de la Vall d'Aran és oficial al seu territori gràcies a una llei específica (aprovada el 1990), i el Govern català preveu que l'aranès tingui un ús normalitzat i preferent en tots els àmbits públics. Aquesta situació que considerem lògica (com a conseqüència d'un dret democràtic adquirit) per a una comunitat de sis mil persones, seria desitjable per a totes les comunitats dels estats membres de la UE (Unió Europea).

Europa és un territori molt complex des del punt de vista d'una realitat lingüística que es compon de més de cinquanta situacions clarament diferenciades, i això només en el si dels estats membres de la UE. Ara bé, ¿té la UE una política lingüística que garanteixi que aquest mosaic de llengües i de comunitats que tanta admiració suscita no s'empobreixi? En algún sentit i d'una manera una mica desarticulada, podem dir que sí com a deducció de diverses accions endegades: la declaració sobre les llengües oficials i de treball, la creació d'un cos de professionals de la traducció i la interpretació, els serveis terminològics, les disposicions del Tribunal Europeu de Justícia, el Programa Lingua, els premis literaris i de traducció, la creació de l'Oficina Europea per a les Llengües Menys Difoses, etc.

La crisi del concepte de llengua oficial i de treball és particularment important: la UE va néixer amb quatre llengües oficials i actualment en té nou. La despesa en matèria lingüística de la UE representa un percentatge important del pressupost global. Si Finlàndia i Suècia ingressessin a la UE, això significaria que caldria tenir onze llengües oficials i de treball? Cap organisme internacional no en té tantes.

La fixació del nombre de llengües oficials de la UE és fruit de la suma de les visions nacionalistes de cada estat en el moment de negociar la seva admissió a la UE i no pas d'un raonament lògic que hagués hagut de preveure les conseqüències a llarg termini de l'augment dels Estats membres. L'aplicació d'aquest criteri, en el sentit que les llengües d'estat monopolitzen el reconeixement lingüístic que atorga actualment la UE, comporta un risc d'exclusió en la mesura que nega la condició d'europees a comunitats lingüístiques importants.

Aquest sentiment d'exclusió no afecta solament les llengües catalogades com a menys difoses, sinó també les mateixes comunitats de parlants, que no per això deixen de ser comunitats profundament europees: així es contradiuen les declaracions de principi del Parlament Europeu. Cal que la UE sigui considerada com un organisme de servei a la ciutadania i no com un reflex de la imatge que nombrosos ciutadans han tingut de l'Administració pública del seu estat en certs moments de la seva història: l'Administració pública que se serveix de la ciutadania o, segons aquesta concepció, dels seus "súbdits".

És, doncs, necessari superar aquesta visió condescendent, herència d'alguns estats membres, que tendeix a dividir el món lingüístic en llengües "importants" i "útils" i llengües "menys difoses" i "inútils".

Un nou model lingüístic per a Europa

Fóra convenient concretar la formulació d'una política lingüística europea per dues raons: en primer lloc, el Tractat de Maastricht atorga unes competències més àmplies a la UE, de tal manera que aquesta tindrà una major incidència en la vida quotidiana de la ciutadania. Després, la diversitat lingüística europea comença a ser reconeguda, fins i tot per part dels polítics dels Estats que tradicionalment imposaven unes úniques llengües nacionals.

Els espais polítics monolingües estan desapareixent en benefici dels espais plurilingües. Alguns països europeus com ara Bèlgica, Suïssa o Finlàndia constitueixen un bon exemple de concreció d'una política lingüística respectuosa amb les minories. Cal prendre-les en consideració amb vista al nou model lingüístic que s'imposa a Europa. Aquest nou model, tant pel que fa a la UE com als estats membres, ha de basar-se en el respecte estricte (quant a l'ús) de les llengües en el seu domini geogràfic (és a dir, cal aplicar el principi de territorialitat) donant-los preferència respecte de les altres, encara que aquestes (o potser degut a això) siguin llengües estatals.

També fóra pertinent combinar aquesta nova formulació amb el respecte als drets de les persones de les altres llengües al mateix territori, tant si es tracta d'una llengua estatal com d'altres llengües reconegudes. Qualsevol ciutadà tindria el dret d'adreçar-se en la seva llengua, directament o indirecta, per mitjà de les delegacions de la UE al seu estat, a qualsevol instància de la UE sense haver de presentar cap mena de traducció. Aquesta persona hauria de rebre una resposta en la seva llengua.

Al cap i a la fi, aquesta proposició tindria com a objectiu que la UE adoptés com a criteri no ja distingir entre "llengües oficials" i "altres llengües", sinó distingir entre "llengües de treball" i "totes les altres llengües". Aquestes darreres serien totes reconegudes oficialment. Quantes llengües de treball caldria preveure? Es podria adoptar la solució del Consell d'Europa, que treballa quasi sempre amb dues llengües. En tot cas, mai no hi hauria més de quatre o cinc llengües. El Diari Oficial de les Comunitats s'editaria només en aquest nombre molt reduït de llengües. En canvi, els diaris oficials de cada estat membre o de cada govern regional n'editarien unes versions -potser resumides- en cada llengua autòctona, mentre que les oficines de la Comissió disposarien de tota la documentació necessària per atendre el públic, també en aquestes altres llengües autòctones.

Pel que fa a les reunions de comissió i de les sessions plenàries de la UE, cal garantir que qualsevol funcionari, diputat europeu, etc. pugui expressar-se en la seva llengua, prèvia la notificació als serveis d'interpretació si parla una llengua que no sigui una de les llengües de treball, i que totes les intervencions siguin traduïdes cap a aquestes llengües.

Aquesta mesura reduiria considerablement les despeses dels serveis lingüístics, ja que aquests no utilitzarien més que un nombre limitat de llengües, a la vegada que comportaria una generalització del plurilingüisme (almenys passiu) dels diputats i funcionaris europeus. Paral·lelament, i d'acord amb el criteri anterior de respecte al concepte de territorialitat, fóra pertinent endegar uns programes lingüístics per a totes les llengües territorials a cada estat de la UE. És previsible que el cost econòmic i la complexitat burocràtica d'aquesta iniciativa siguin limitats.

Una política lingüística no pot reduir-se a un projecte cultural de la UE. La llengua és un factor que cal tenir en compte a l'hora de dissenyar els grans projectes industrials, turístics, comunicatius, etc., atesos els moviments de població i els desequilibris en matèria d'ofertes culturals que aquests poden provocar. És necessari, doncs, vertebrar dins el marc d'aquesta nova política lingüística un mecanisme que vetlli per les conseqüències culturals i lingüístiques que puguin derivar-se de qualsevol gran iniciativa de la UE. No és solament en els programes comunitaris relatius als aspectes lingüístics o culturals que la UE hauria de vetllar per la participació de totes les llengües europees. Són sobretot els aspectes lingüístics del funcionament del mercat cultural, econòmic i dels mitjans de comunicació en general els que decidiran el futur de les llengües europees. De les llengües més difoses, evidentment, però també de les llengües que no tenen una gran difusió internacional.

Miquel Reniu

DOSSIER

UNA LLENGUA DISPONIBLE PER A TOTES LES FUNCIONS

Normalització i elaboració funcional de l'estàndard

Hom sol associar la idea de 'normalització lingüística' amb les nocions de 'norma lingüística' i de 'normalitat d'ús'. En la terminologia sociolingüística catalana predomina fins i tot la segona d'aquestes associacions: la normalització seria el procés de recuperació per al català de totes les funcions socials de què disposa una llengua moderna no subordinada –normal. Aquest procés implica l'extensió dels coneixements de català a tota la població i l'extensió de l'ús del català a totes les funcions públiques –ús oficial i administratiu, educatiu, als mitjans de comunicació i les indústries culturals, a les activitats socioeconòmiques, al sistema sanitari, etc..

Però no podem oblidar que l'extensió del coneixement i de l'ús de la llengua catalana requereixen paral·lelament –alguns afirmen fins i tot que prèviament– el desenvolupament de la llengua mateixa com a instrument de comunicació. Per aquest motiu Francesc Vallverdú proposava distingir entre el front social de la normalització lingüística –l'extensió del coneixement i de l'ús– i el seu front pròpiament lingüístic –que ell anomena 'normativització'.

Afortunadament, la codificació normativa del català modern ja s'havia dut a terme abans de la dictadura del general Franco. L'Institut d'Estudis Catalans –gràcies sobretot a l'obra de Pompeu Fabra– va promulgar les normes ortogràfiques el 1913, mentre que la gramàtica normativa aparegué el 1918 i el diccionari general el 1932. La normativització del català, per tant, estava substancialment resolta quan la Generalitat de Catalunya va ser restaurada i pogué emprendre la nova etapa de normalització lingüística que s'estén fins als nostres dies.

Per distingir la tasca feta i la tasca pendent ens és útil recórrer a les fases de planificació lingüística que proposa Einar Haugen. Segons aquest sociolingüista, després de seleccionar i codificar una varietat lingüística –perquè pugui funcionar com a estàndard o varietat comuna per al conjunt d'una comunitat lingüística–, cal passar per una tercera fase de vehiculació o acceptació social efectiva d'aquesta varietat comuna codificada i encara per una quarta fase d'elaboració funcional, en la qual la varietat estàndard es desenvolupa com a instrument de comunicació capacitat per a tots els usos.

A l'inici dels anys 1980, el català era una llengua codificada –normativitzada–, però la seva varietat estàndard encara no havia estat vehiculada a tots els Països Catalans ni assumida de forma efectiva i general en els usos públics. D'altra banda, encara que comptava amb una important tradició com a llengua d'expressió cultural i científica –im-

possible de resumir en unes poques ratlles–, necessitava un esforç especial per al desenvolupament o l'actualització dels seus registres especialitzats: el llenguatge jurídic i administratiu indispensable per al seu ús com a llengua oficial; els gèneres i estils periodístics i comunicatius necessaris per a la premsa, la ràdio, la televisió o el cinema; les especialitzacions pròpies de tots els camps de coneixement científic, tècnic, professional o, fins i tot, de les activitats d'esport i lleure.
En suma, superada la codificació normativa –que solsrequeria algunes precisions i actualitzacions–, el català estàndard havia de fer front a la seva vehiculació social –extensió del coneixement i l'ús– i a la seva elaboració funcional –desenvolupament dels llenguatges d'especialitat i de la terminologia específica de cada camp–. Aquests han estat els dos fronts principals del procés de normalització lingüística en els darrers anys.

Normativització i elaboració funcional: fites més recents

Pel que fa a la compleció i l'actualització de la normativa, cal subratllar les recents activitats de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, i especialment les orientacions de pronúncia i morfologia de la seva *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*. En el camp del lèxic, és ja imminent l'aparició d'una nova edició ampliada i actualitzada del diccionari normatiu –mentre avança, sota la direcció de Joaquim Rafel, el projecte d'un diccionari del català contemporani basat en un amplíssim corpus textual informatitzat. L'actualització de la gramàtica normativa serà probablement una altra fita futura d'aquest procés.
Quant a l'elaboració dels registres especialitzats i de la terminologia, és imprescindible subratllar l'esforç general de sistematització que va comportar la *Gran Enciclopèdia Catalana* (1969-1980), una base utilíssima per a les tasques posteriors en parcel·les més concretes o especialitzades del coneixement. Aquests desenvolupaments sectorials han progressat més, com és natural, en aquelles àrees en què l'ús del català ha augmentat de forma més significativa. Així, per exemple, el camp jurídic i administratiu no sols compta amb destacats especialistes, estudis i publicacions periòdiques específicament dedicades al desenvolupament i la difusió del llenguatge propi d'aquestes àrees, sinó que es va estructurar també precoçment en els aspectes organitzatius i disposa d'una Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu vinculada a la Generalitat de Catalunya i amb contactes amb la resta del territori lingüístic.
La coordinació dels treballs terminològics va ser institucionalitzada també de manera oficial, per mitjà del Centre de Terminologia TERMCAT, creat el 1985 per acord de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya amb l'Institut d'Estudis Catalans. La seva activitat es refereix a tots els aspectes del treball terminològic, des de la formació, el suport informatiu i l'assessorament metodològic als especialistes que preparen reculls terminològics, fins a la difusió de la terminologia per mitjà de publicacions diverses o l'atenció directa de consultes, passant per la normalització dels nous termes i el manteniment d'un banc informatitzat de terminologia catalana amb equivalències en castellà, francès, anglès i ocasionalment en altres llengües.
La celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona '92 fou l'ocasió perquè el TERMCAT dugués a terme un ampli projecte de sistematització de la terminologia esportiva, amb 29 diccionaris per als diversos esports. Actualment desenvolupa un projecte no menys ampli –un centenar de diccionaris, dels quals han aparegut ja els 6 primers–, destinat a cobrir la terminologia de les matèries universitàries troncals, en col·laboració amb la Fundació Barcelona. L'abast d'aquest centre de terminologia no és tan sols general en el sentit que s'interessa per tots els camps de coneixement, sinó que aspira també a estendre el seu servei a tot el territori de llengua catalana, gràcies als acords que té establerts amb les universitats del País Valencià i amb la de les Balears, que compten amb centres col·laboradors del TERMCAT.
Aquests elements, i molts d'altres, són els que permetran, si són degudament potenciats, encarar amb optimisme el nou impuls que la política lingüística vol donar a l'extensió de l'ús social del català en els anys immediats. En aquesta nova etapa com en els últims anys, l'expansió de l'ús del català haurà d'anar acompanyada –i preferiblement, precedida– de la plena disponibilitat dels corresponents llenguatges d'especialitat. Així podran avançar paral·lelament el front social i el front lingüístic de la normalització, fins a la plena normalitat.

Isidor Marí

DE LA PLOMA A LA FIBRA ÒPTICA

En general, es pot dir que el procés de normalització del català modern ha coincidit amb un desigual desenvolupament dels mitjans de comunicació en català d'ençà que el 1879 –l'any en què Valentí Almirall fundà el primer quotidià en llengua catalana– es comença a trencar el monopoli del castellà com a única llengua d'ús públic, que s'havia anat consolidant al llarg del segle XIX a Catalunya. D'aquesta manera, primer en els diaris i en els llibres, després en la ràdio, i més tard en la televisió i els successius descobriments tècnics contemporanis, el català sempre ha estat present –o ho ha intentat– en els mitjans de comunicació moderns i en les seves innovacions, exceptuant, naturalment, el llarg parèntesi de la repressió franquista, especialment entre 1939 i 1960.
El llibre és un sector tradicionalment propici a l'ús del català, i segurament no és aliè a aquesta tradició el fet que la impremta, al segle XV, comencés a funcionar en català abans que en altres llengües peninsulars. En l'actualitat, Barcelona, que continua essent el principal centre editor hispanoamericà (15.000 títols anuals), dóna aixopluc al gros de la producció de llibres en català. El nombre de títols que es publiquen anualment en català gira al voltant de 5.000 i el ventall de temes i gèneres és absolutament variat.
Quant a la premsa, la situació és una mica més complexa. D'una banda, hi ha la premsa diària, en la qual la presència de la llengua catalana és reduïda, perquè, malgrat haver-hi vuit diaris en aquesta llengua, tenen tiratges molt baixos i només representen el 14% de la difusió de la premsa quotidiana a Catalunya, on des del segle passat els diaris en llengua castellana predominen. Més precària és encara la situació dels magazines, tots ells en castellà llevat del setmanari "El Temps", amb domicili central a València: aquest és un espectacle molt positiu, perquè mai fins ara no havia existit un setmanari que es difongués regularment per totes les terres de parla catalana. D'altra banda, hi ha la premsa local i comarcal, quasi tota redactada en català: es tracta d'un sector poc important econòmicament i de difusió molt reduïda, però amb un alt pes específic a nivell local i de gran influència. Finalment, hi ha les revistes especialitzades, que cobreixen sectors molt reduïts, però sovint importants socialment (butlletins d'advocats, metges, enginyers, etc., revistes associatives, culturals, científiques, etc.), on en els últims anys el català ha anat recuperant posicions fins al punt de ser-hi la llengua predominant.
L'exemple potser més clar que l'ús del català no ha estat mai incompatible amb els avenços tècnics és la ràdio: l'any 1924 quan es creà la primera emissora radiofònica de tota la Península, Ràdio Barcelona, la llengua habitual de la programació era el català. En l'actualitat la situació és la següent: en OM no hi ha cap emissora que funcioni exclusivament en català, però hi ha bastants programes en què aquesta llengua s'hi utilitza; en canvi, en FM, la situació està més repartida i hi ha nombroses emissores en català (la principal és Catalunya Ràdio, emissora pública de la Generalitat, que ocupa el primer lloc en el rànking d'audiència). En aquest sector, cal destacar també les emissores municipals i comarcals, les quals emeten en català o bé són bilingües.
Si la ràdio era un exemple de precocitat en l'ús del català, la televisió és el revers de la moneda, ja que la seva implantació a Espanya es produí a partir de 1956 (a Barcelona a partir de 1959), és a dir en plena repressió de les llibertats nacionals i culturals de Catalunya. Malgrat que els professionals catalans de Televisió Espanyola van aconseguir lentament alguns espais en català, l'any 1977, amb la Generalitat restaurada, el total d'hores setmanals de programació en català entre les dues cadenes de TVE era al voltant de 20. Després de 1983, amb la creació de TV3, el panorama de la televisió a Catalunya canvià gradualment i a partir de 1988, amb la creació del Canal 33, l'oferta de la televisió pública es va equilibrar (dues cadenes de l'Estat: dues cadenes de la Generalitat). Ara, després de 1990, amb l'establiment de tres cadenes privades, la llengua catalana ha tornat a perdre posi-

cions. Malgrat que no és rar el dia en què el telespectador pot escollir entre tres programacions en català (TVE continua emetent bastants espais en aquesta llengua), la veritat és que la major part de la jornada l'oferta televisiva es reparteix així: dues programacions en català enfront de cinc en castellà.

Respecte al cinema, cal assenyalar dues etapes: en un primer moment, a partir de 1896, la llengua era un element molt poc significatiu i marginal en el nou invent i per tant no hi havia cap "inconvenient" per a l'ús del català; però després de 1910, quan els productors catalans comencen a pensar-hi en termes més comercials (rètols explicatius o diàlegs), ja es planteja el problema del mercat castellanoparlant, molt més ampli. Aquesta tendència poc propícia a l'ús del català s'aguditza arran de l'aparició del cinema sonor: durant els anys 30 només es doblaran al català alguns films estrangers. De fet, aquesta situació ha perdurat fins avui, malgrat que en els últims anys gràcies a TV3 i a l'impuls institucional són cada vegada més els films doblats o subtitulats en català. Pel que fa al vídeo, la situació és també força deficitària, tot i que darrerament es fan esforços perquè els usuaris de vídeos puguin disposar de versions catalanes de les pel·lícules.

El mercat discogràfic, en els seus diversos suports, és molt sensible als gustos del públic: després d'un període de gran atonia discogràfica en català, l'èxit dels grups i cantants de rock ha generat una certa expansió dels discos i les cintes en aquesta llengua.

La publicitat abans de la guerra s'adaptava sempre al mitjà: així, els anuncis a la premsa solien ser en la llengua del rotatiu i la publicitat radiofònica solia ser en català, perquè les emissores eren en català o bilingües. Posteriorment, després de 1939, la publicitat fou sempre en castellà, pràcticament fins a la fi del franquisme. La publicitat "important" en català va rebre un impuls decisiu arran de l'aparició de TV3, però la situació actual continua essent deficitària, sobretot en certs sectors (tanques publicitàries, prospectes, etc.).

Finalment, en el camp de la informàtica el català no ha entrat amb la rapidesa que calia esperar. De tota manera, en aquests moments comença a haver-hi processadors de textos, diccionaris i correctors en català i es fomenten els productes informàtics en català (programes, jocs d'ordinador, etc.)

En conclusió, podem constatar que els mitjans de comunicació que més s'han desenvolupat en català són aquells en què es requereixen menys coneixements de la llengua: per això, els mitjans àudio-visuals tenen una considerable audiència (el cas del cinema i del vídeo són una excepció, per problemes de rendibilitat immediata). En canvi, els mitjans escrits presenten un dèficit "demogràfic" evident: pensem que el 32% dels ciutadans de Catalunya encara no sap llegir català i que un sector de la població potencialment molt lector –la gent de 30 a 50 anys– figura com el més analfabet en català (només un 30% d'aquest grup sap escriure el català, i l'experiència ens diu que la persona que no sap escriure una llengua rarament n'és un lector habitual). L'esperança per als mitjans escrits en català està òbviament en els joves que avui tenen més de 20 anys, entre els quals un 90% sap llegir el català i un 80% el sap escriure. La Catalunya del segle XXI pot ser, doncs, sociolingüísticament molt diferent de l'actual, respecte a l'ús del català en els mitjans de comunicació.

Francesc Vallverdú

UNA CIUTAT COM A PRETEXT

Una reflexió pausada damunt del camí fet al llarg de quinze anys (1978-1993) de fer normal l'ús de la llengua de Catalunya al sistema educatiu, fa avinent, amb tota claredat, que més que la mateixa normalització lingüística, ensenyament, aprenentatge i ús a les aules, allò que s'assenyala com a essencial, ha estat el projecte pedagògic global dissenyat al país, és a dir l'Escola Catalana.

El poble català, i l'administració que el serveix –recordem que l'administració és la part operativa de l'executiu– ha anat configurant des de començ de segle un model educatiu, que es caracteritza per la llengua d'educació i pels continguts. Igualment, però, per la manera de fer escola i per la forma d'entendre l'educació.

Aquesta Escola Catalana, atenent les necessitats educatives actuals, s'ha perfilat a més com un projecte pedagògic, integrador i proporcionador a tots els nois i noies dels mateixos instruments per tal que es puguin desenvolupar en les mateixes condicions, no fent de la llengua un instrument de discriminació.

Santa Coloma de Gramenet

Una educació integradora i compensadora de desigualdats socials, lingüístiques i culturals, ha de disposar de metodologies, recursos humans i materials específics. A fi de poder aplicar el projecte pedagògic Escola Catalana calia aplicar el millor mètode perquè fos possible educar sense separar, educar sense discriminar. No oblidem que a Catalunya cada any s'incorporen al sistema educatiu prop del 50% d'alumnes que desconeixen el català, la llengua del país, i, en canvi, la resta coneixen dues llengües: el català i l'oficial de l'estat, el castellà o espanyol; aquests darrers són els fills de les famílies autòctones.

D'aquí que el mètode de la *Immersió Lingüística* agombolat en forma de *Programa* es comencés a aplicar ara fa deu anys a Santa Coloma de Gramenet. Aquesta ciutat, que ha multiplicat la població per vuit de l'any 1940 ençà, ha estat des del començ dels anys la pionera en les empreses a favor de fer normal l'ús del català, malgrat el contingent immigratori superior al 80% de la població.

De fet, la petició dels pares dels alumnes de poder disposar, si més no, d'una escola que eduqués i instruís en català el curs 1983-84 es va veure plenament realitzada. Dotze escoles públiques oferien l'ensenyament en català a partir d'aquell curs, onze en una línia començant des de parvulari a una única de nova creació només en català; fou l'escola Santa Rosa que passà al cap d'un temps a CP Roselló-Porcel.

Actualment, Santa Coloma de Gramenet esdevé el paradigma de nucli urbà normalitzador de l'educació.

Fem un repàs per les darreres estadístiques corresponents al curs 1993. De les 29 escoles públiques, 28 ofereixen l'ensenyament en català; apliquen el *Programa d'Immersió* (PIL) des de les aules de 3 anys fins a 10 anys. Després, ensenyen i eduquen en català. També es conrea la llengua oficial de l'estat, el castellà. La majoria de les escoles es troben ja a 8è. d'EGB fent aquests ensenyaments. Només cinc no hi han arribat encara. Les escoles concertades, que sumen 15, ofereixen aquest quadre: 5 apliquen el PIL i 10 ofereixen majoritàriament l'ensenyament en català, encara que no els aprenentatges lectoescriptors.

En els cursos següents, i en funció de llurs projectes lingüístics (PIL) –concreció del tractament de les llengües a l'escola– aquests centres educatius assumiran la immersió com el model tècnic per fer realitat l'Escola Catalana.

Què és, però, la immersió lingüística?

Santa Coloma de Gramenet ha estat un exemple, sens dubte el primer, ben remarcable en la consecució d'objectius, de participació popular i de conjunció d'esforços de l'administració local i autonòmica, i no cal dir en la dedicació dels professors, dels quals el 75% posseeix actualment domini de la llengua, la qual cosa expressa una voluntat d'actualització generalitzada.

La immersió lingüística és, doncs, una metodologia, un projecte d'ensenyament bilingüe per als alumnes de llengua dominant (Genesee). El ciutadà: infant, adolescent, adult, que posseeix una llengua familiar, que no és a la vegada la del seu entorn immediat i necessita adquirir competència lingüística en una altra llengua que desconeix és el candidat idoni per a practicar la immersió lingüística.

Sembla obvi considerar que la immersió, al cap i a la fi, una tècnica d'aprenentatge per a optimitzar resultats, no és exclusiva de cap idioma ni de cap edat. En canvi sí que la seva aplicació, per ser adequada, cal que sigui practicada en alumnes usuaris competents de la llengua que els és habitual i que, per tant, són desconeixedors de "l'altra", és a dir, alumnes de llengua dominant.

Existeix, potser, algun adolescent o infant català que desconeixi la llengua espanyola? La resposta és prou coneguda. I ho és perquè el castellà o espanyol no només és l'idioma que domina en l'ús lingüístic dels castellanoparlants de Catalunya sinó que, en bona part, ho és també per als catalanoparlants encara.

La immersió és per a qui desconeix una llengua que cal o es desitja conèixer i usar. És important no confondre l'ensenyament en català, com dicta la normativa vigent, amb la immersió, aplicada en forma de Programa a Catalunya i que és, principalment, una metodologia tan concreta com universalment reconeguda.

Sempre que s'aplica la immersió lingüística –el Programa d'immersió– es realitza l'educació i l'aprenentatge en català, si bé convé no oblidar que comprèn, també, el cultiu del castellà; però no sempre que el català és la llengua que

vehicula oficialment l'ensenyament, s'aplica la immersió. L'escola catalana ofereix, doncs, un ensenyament bilingüe i amb el nou sistema educatiu (Reforma) es farà un pas afavoridor d'oportunitats aplicant el plurilingüisme. Per a bé de la societat, sense renúncies, ans al contrari, amb enriquiment general.

A les dotze escoles pioneres de Santa Coloma s'han sumat, fins avui, centenars de col·legis públics i privats, amb un sol objectiu, el de servir millor en l'aplicació d'aquest magne projecte educatiu anomenat Escola Catalana.

Joaquin Arenas i Sampera

EL CATALÀ, LLENGUA DEL TREBALL

Als anys trenta, el català era la llengua del poble i, per tant, la llengua del treball. Era, també, la llengua de la política i de la literatura, i començava a ser la de l'escola i la Universitat, la de la premsa i la de la ràdio. A Catalunya (la situació valenciana i balear era i és diferent), el català s'hauria normalitzat del tot si no s'hagués esfondrat la República espanyola i, amb ella, la democràcia i l'autonomia.

Dins de Catalunya les úniques reticències provenien del món sindical, no pas de la Unió de Rabassaires, representant de la pagesia, aleshores molt nombrosa, sinó de la Confederació Nacional del Treball (CNT), el gran sindicat obrer. No era una oposició general, ni menys encara frontal, però el fet és que la majoria de dirigents sindicals no simpatitzaven amb la normalització del català. Els uns perquè creien que l'assumpte no era important; els altres, perquè eren partidaris o bé de l'esperanto com a ideal lingüístic o bé del castellà com a expressió d'agermanament amb els treballadors de l'Espanya castellana. Així i tot, la recuperació del català hauria anat endavant.

Però Espanya va patir la llarga dictadura del general Franco, que va durar des del 1939 fins al 1975, i que reprimia l'ús públic del català. Mort el dictador i restablerta la democràcia i l'autonomia, el panorama social, ideològic i lingüístic de Catalunya era força diferent del que existia als anys trenta.

La guerra a mort, entre la revolució i la reacció, ja ha passat a la història. L'església i els sindicalistes, enemics irreconciliables abans de la dictadura, van fer les paus en coincidir, als anys seixanta i setanta, en la lluita per la democràcia. Comissions Obreres (CCOO), el sindicat més fort durant l'antifranquisme i ara un dels dos grans, té entre les seves senyes d'identitat la defensa de l'autonomia de Catalunya i de la normalització del català. I el mateix cal dir de la Unió General de Treballadors (UGT), l'altre gran sindicat actual, i de la Unió Sindical Obrera (USO), sorgida com CCOO durant l'antifranquisme, de la Confederació General del Treball (CGT), hereva històrica de la CNT, i de la Unió de Pagesos, el sindicat del camp, malgrat que avui dia el pes social de la pagesia és molt menor que als anys trenta. Però el consens a favor del català no és només sindical, sinó que comprèn totes les associacions del món del treball. És a dir, també hi participen els col·legis professionals, alguns dels quals van jugar un paper comparable al de CCOO i USO durant l'antifranquisme, i les cambres de comerç, i les organitzacions empresarials, sobretot les de botiguers i petits empresaris.

Pero no tot són flors i violes. L'actual situació sociolingüística, si la comparem amb la dels anys trenta, és més favorable al castellà. Ben bé la meitat de la població catalana d'avui dia prové de la massiva immigració, procedent d'Andalusia i d'altres regions de l'Espanya castellana, paral·lela al desenvolupament econòmic iniciat al 1959. Catalunya, en plena dictadura, no va poder acollir els nouvinguts en català.

És un miracle social, del qual el poble català està legítimament orgullós, la cohesió social existent entre els nous catalans i els catalans de soca-rel. El model català de convivència va ser formulat ja fa dècades per polítics, sindicalistes i capellans, i ha tingut èxit. El problema, un cop assegurada sòlidament la convivència, és estendre l'ús de la llengua pròpia del territori, és a dir, el català.

Algunes veus pessimistes dubten que pugui assolir-se plenament aquest objectiu, a causa de la gran vitalitat del castellà en la societat catalana actual. En general, però, es considera que la plenitud del català és encara possible. Durant els primers anys d'autogovern, la política lingüística va situar com a àmbits prioritaris l'ensenyament, l'administració i la radiotelevisió pública. Ara una de les prioritats és el foment de l'ús del català en l'àmbit laboral. Amb aquest propòsit, s'han creat serveis lingüístics a l'interior dels sindicats i de les altres organitzacions del món econòmic per impulsar la normalització, i s'elaboren i es difonen les terminologies professionals en català de tots els sectors de producció. Des de l'àmbit civil, hi ha grans empreses –per exemple, les caixes d'estalvi– que han protagonitzat un canvi lingüístic molt notable a favor del català, mentre que empresaris i sindicalistes, en uns rams més que en altres, s'interessen activament per la normalització lingüística.

És curiós que als anys trenta, la societat a Catalunya vivia en català, però molts sindicalistes somiaven en adoptar l'esperanto; la cohesió ètnica era completa, però els antagonismes socials, a Catalunya i a Espanya, eren tan grans que va esclatar la guerra civil, preludi de la Segona Guerra Mundial. Als anys noranta, la societat catalana viu en gran part en castellà, però molts sindicalistes són actius a favor de la recuperació del català; existeixen dos grups etnolingüístics, el catalanoparlant i el castellanoparlant, però la voluntat de convivència i de fusió en un sol poble és tan gran que representa un exemple positiu enmig d'un món castigat per diverses guerres ètniques. Catalunya té clar que la normalització de la llengua pròpia, la pau civil i la prosperitat econòmica són objectius indestriables.

Joan Tudela

LA LLENGUA LITERÀRIA A MALLORCA

Ramon Llull, el mallorquí més universal de tots els temps, consagrà la seva vida a dur a terme un projecte engrescador, com a viatger que recorre els camins d'un territori ideològic i estilístic múltiple, sempre enamorat de les paraules. Ben decidit a dur endavant la tasca de convertir els infidels al cristianisme, optà per convèncer tots aquells que escoltaven, els savis del seu temps, les dones i els homes, a través del llenguatge. Per això escriví als *Proverbis de Ramon:* "Si hom lo dia ha oïdes moltes paraules, per l'acustumament d'oir, cun durmirà sumiarà algunes semblances d'aquestes paraules; e si en ell regna la sanc, sumiar-les-ha ab plaer". (Prov., 214).

Perquè ja fa set-cents anys que Ramon Llull ens deia que les paraules dibuixen els somnis de la gent, la seva capacitat d'explicar la vida. I aquest és, tal vegada, l'inici del camí, d'aquesta aportació feta pels mallorquins al llarg dels segles a la llengua literària comuna, a la normalització del català.

Sabem que la llengua és, en primer terme, una eina que l'home té al seu abast, un instrument per a la comunicació. Sovint al servei de la ciència, de la complexitat del pensament que s'expressa només a partir de les paraules, cercant la precisió i l'exactitud. Però la llengua crea també un espai literari els límits del qual poden ésser difusos. Perquè és difícil escatir el punt exacte en

què neix la Literatura. Tal vegada sorgeix en el moment en què hi ha una voluntat estètica, quan els protagonistes de l'acte comunicatiu, l'emissor i el receptor, atorguen una voluntat d'art al seu missatge.

És per aquesta raó que la llengua literària es construeix en el pensament dels escriptors, dotant l'idioma de la màxima capacitat expressiva, explorant totes les seves possibilitats envers una normalitat creadora. Els creadors donen forma a través de l'idioma a realitats fictícies, i trien el registre que els és propi per fer inventari de la realitat i trametre-la als altres, com un llegat per a l'esdevenidor. L'experiència es manifesta, doncs, a través de la llengua literària. Una llengua literària que, testimoni del temps i de l'espai, ens permet percebre la vida.

Els escriptors mallorquins han dibuixat a partir de les paraules la seva particular relació amb tot quant els envolta. Des de Ramon Llull fins a avui, han seguit un llarg procés de creació. Un procés que és, segurament, l'aportació que els mallorquins hem fet al procés de normalització de l'idioma. Recordem el titubeig solemne dels romàntics mallorquins, d'autors com Gabriel Maura o Pere d'Alcàntara Penya, pensem en la seva voluntat de descriure la seva ciutat, els pobles de l'illa, les tonalitats de la mar, el temps que passa fugaç, velocíssim. Eren hores d'incerteses per a la llengua, quan Pompeu Fabra encara no havia culminat el seu *Diccionari de la llengua catalana* i els escriptors, tot i el desordre en què vivien les paraules, eren ben conscients de la seva força. No havien resultat inútils les paraules del poeta Marià Aguiló, defensor dels ideals renaixentistes, que convertí els seus versos en la divisa dels altres poetes mallorquins:

poble que sa llengua cobra
se recobra a si mateix

Fou l'any 1925 quan Pompeu Fabra viatjà a Mallorca per assistir a les festes del centenari del naixement de Marià Aguiló. En aquell acte, hi parlà Joan Alcover fent referència a la paraula poètica d'Aguiló. Una paraula poètica que ell mateix, a través de la recreació del llenguatge, havia après a treballar. Perquè Joan Alcover i Miquel Costa i Llobera varen ésser els mestres de l'Escola Mallorquina, els models de tota una generació de poetes, Maria Antònia Salvà, Miquel Ferrà, Llorenç Riber... Fou Llorenç Riber qui a *La minyonia d'un infant orat*, bellíssimes memòries d'infantesa, recreà a partir de les paraules el seu particular paradís perdut.

Un univers no gaire diferent paisatgísticament d'aquell que evoca Bartomeu Rosselló Pòrcel des del exili, quan al poema *A Mallorca, durant la guerra civil*, crea la ficció de l'illa. És l'adéu a l'espai que aquest poeta, mort als vint-i-quatre anys, enyora:

Tota la meva vida es lliga a tu,
com en la nit les flames a la fosca.

És en el temps de la guerra quan l'exili es converteix en artifici i és expressat a través de la llengua. Perquè sovint la llengua literària ha estat reduïda a la mort civil i ha hagut d'allunyar-se més enllà de la mar.

Però la llengua literària és també el compromís amb les paraules que expressava el poeta Josep Maria Llompart a *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* en un homenatge a Pompeu Fabra:

...i les paraules
han madurat dins mi com una fruita.
Ara sóc d'elles i potser dels homes.

Ho és la llengua literària, plena de sensualitat, de Blai Bonet, el poeta santanyiner o el barroquisme de les imatges de Llorenç Moyà, i la festa dels mots de Jaume Vidal Alcover. Perquè les paraules han fet un llarg camí a través de la història, mentre configuraven la seva forma. Mentre explicaven les coordenades que regeixen la vida dels homes d'aquesta terra. És per això que els escriptors dels setanta parlaren de l'illa a través de les pròpies paraules, d'una illa que tenia la voluntat conquerida pel boom del turisme, que es disfressava fins a convertir-se gairebé en la gran desconeguda. Palma tampoc ja no tenia res a veure amb aquella ciutat protegida per les ombres amables de la Seu, allargassada al seu voltant entre palaus condormits. La ciutat de moixos i de canonges que recreà Llorenç Villalonga, el gran incrèdul, l'escriptor escèptic que mai no cregué que la literatura fos una elaboració lingüística. Ens deixà, tanmateix, els mites creats per les paraules.

Un món d'opcions individuals que configuren, des del treball de tots, la troballa comuna. Escriure en català des de Mallorca al llarg del temps, entre la incertesa i la voluntat de continuar endavant, oferir a l'esdevenidor les penyores del llenguatge treballat, viu, renovat, això és el que els escriptors de les Illes Balears han sabut aportar: La riquesa dels mots en la recerca de la normalitat des de la Literatura.

Maria de la Pau Janer

LA LLENGUA CATALANA AL MÓN

La llengua catalana ha assolit a hores d'ara un reconeixement i una projecció internacionals que són el fruit de la seva condició de llengua oficial al Principat d'Andorra, a Catalunya, a la Comunitat Valenciana i a les Illes Balears, però també de l'actuació decidida de les institucions catalanes i de l'interès que hi ha tingut el conjunt de la societat catalana.

En són exponents ben representatius la resolució adoptada pel Parlament Europeu, com a resultat d'una petició presentada pel Parlament de Catalunya, pel Parlament de les Illes Balears i per iniciativa popular, el mes de desembre de 1990, per mitjà de la qual es feia un reconeixement oficial del català com a llengua comunitària, i de l'ús del català com una de les llengües oficials (en força situacions la d'ús preferent) dels Jocs Olímpics de Barcelona de 1992. Cal afegir-hi, però, tot seguit la importància creixent de l'ensenyament del català a l'exterior, que a hores d'ara s'imparteix a més de cent universitats del món (deixant de banda les dels territoris de llengua catalana).

Ara bé, aquest ensenyament té una notable tradició. Recordem per exemple que Edgar Allison Peers a Liverpool i Ignasi González-Llubera a Belfast ja van instituir als anys vint uns ensenyaments de català a llurs universitats. I cal assenyalar que l'exili provocat per l'acabament de la Guerra Civil (1939) va fer que s'incrementés de forma notable la presència de professorat català en universitats estrangeres (esmentem a tall d'exemple Josep M. Batista i Roca a Cambridge o Joan Coromines a Chicago), la qual cosa va redundar en un augment de l'interès d'aquestes universitats per l'ensenyament del català. I no cal insistir en la voluntat que aleshores tenien els catalans de fer conèixer a l'exterior la nostra realitat lingüística, objecte de marginació i de persecució pel règim franquista.

Les dimensions que ha anat adquirint l'ensenyament del català al món han estat la causa de la constitució en diferents països d'associacions que agrupen les persones que es dediquen a l'ensenyament i a l'estudi de la llengua i cultura catalanes: l'any 1954 es va crear *l'Anglo-Catalan Society*, l'any 1978 es va fundar *l'Associazione Italiana di Studi Catalani*, també l'any 1978 es va establir la *North American Catalan Society*, l'any 1983 es va crear la *Deutsch-Katalanische Gesellschaft* i l'any 1990 es va constituir *l'Association Française des Catalanistes*. A França existeix, a més, des de l'any 1977 el *Centre d'Estudis Catalans* vinculat a la Universitat de París-Sorbona, que duu a terme una tasca excel·lent d'estudi i difusió de la cultura catalana. I a Alemanya es va constituir l'any 1988 *l'Oficina Catalana de Frankfurt*, que coordina i promou nombroses actuacions de difusió de la cultura catalana a Alemanya. A aquestes entitats, que duen a terme una tasca excel·lent de comunicació i d'impuls, cal afegir *l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, que agrupa des de 1973 les persones interessades en la llengua i la literatura catalanes d'arreu del món i que ha aconseguit un prestigi merescut per l'interès dels col·loquis que organitza i de les publicacions que promou.

La Generalitat de Catalunya per donar suport a l'ensenyament de català arreu del món va constituir l'any 1988 la *Comissió de promoció de l'ensenyament del català a les universitats de fora de l'àmbit territorial de Catalunya*, que ha fomentat la creació de quaranta lectorats i de prop de vint encàrrecs de curs en funcionament a hores d'ara en diferents universitats estrangeres. Aquesta comissió, la presideix el *Comissari per a la Promoció Exterior del Català*, càrrec instituït per la Generalitat per coordinar i potenciar les accions que es duen a terme en aquest camp.

Amb el mateix objectiu la Generalitat de Catalunya, per mitjà de la Direcció General de Política Lingüística, ha promogut i editat diferents versions del mètode *Digui, digui...* (concebut inicialment per a parlants de llengua castellana que volen estudiar català) per a l'aprenentatge del català per a parlants de llengua anglesa, francesa, italiana i alemanya. A més, la Generalitat de Catalunya expedeix des de l'any 1990 un *certificat internacional de català*, que ha assolit en l'edició de 1993 la xifra de 175 candidats presentats en proves que s'han dut a terme a Brusel·les, Budapest, Gironella, Liverpool,

Londres, Madrid, Nàpols, Praga, Santiago de Xile i Swansea. Aquest certificat internacional, administrat per la Direcció General de Política Lingüística, està integrat a la xarxa de certificats d'ALTE (Association of Language Testers in Europe), que agrupa prestigioses organitzacions europees de certificació internacional de llengües (Universitat de Cambridge, Institut Goethe, Aliança Francesa, CITO, Institut Cervantes, Universitat de Salamanca, Universitat de Perusa, Universitat de Lisboa, el Danish Language Testing Consortium). Cal afegir-hi que des de l'any 1993 la Internacional Certificate Conference (ICC), institució amb seu a Alemanya, ha incorporat a la seva gamma de certificats internacionals de llengua un certificat de català, administrat a Alemanya i a França i que s'elabora amb el suport tècnic de la Direcció General de Política Lingüística. Les ofertes de certificats internacionals de català de la Direcció General de Política Lingüística i d'ICC esdevenen, doncs, des d'un punt de vista territorial, complementàries.

La direcció General de Política Lingüística, a més, duu a terme una eficaç funció de difusió de la realitat lingüística catalana en *fires i exposicions sobre llengües, en el marc de l'Assemblea de les Regions d'Europa*, en simposis, per mitjà de material de divulgació per a turistes estrangers que visiten les terres catalanes, etc.

Altres iniciatives de la Generalitat de Catalunya amb una incidència ben positiva en la projecció internacional de la llengua catalana procedeixen de l'activitat de la *Institució de les Lletres Catalanes*, que fomenta la traducció d'obres literàries catalanes a altres llengües i que presenta en diferents països exposicions itinerants sobre la literatura catalana; el Consorci Català de Projecció Exterior de la Cultura, que realitza una fructífera funció d'impuls de la presència a l'exterior de la producció cultural catalana, i del Comissionat d'Actuacions Exteriors, organisme des del qual es vehiculen les relacions internacionals de Catalunya i es potencien els intercanvis amb l'exterior i els lligams amb els centres catalans d'arreu el món, que sovint duen a terme una admirable labor de divulgació de la realitat catalana, per mitjà de les seves biblioteques, dels cursos de català que organitzen, de la formació de grups corals, de dansa i teatre, de programes de ràdio, etc.

Al costat de les actuacions realitzades per organismes vinculats a la Generalitat de Catalunya, cal esmentar el treball que en el mateix camp realitzen les *institucions* polítiques andorranes, de les Illes Balears o de la Comunitat Valenciana, i el de les *universitats* de les terres de llengua catalana, fonamentalment per mitjà de l'intercanvi de professors i d'estudiants amb centres universitaris a d'altres països. I és oportú que assenyalem el fet que existeixen, tot i les barreres político-administratives, diverses actuacions adreçades a garantir una comunicació i una informació recíproques en aquesta matèria entre les institucions públiques dels diferents territoris de llengua catalana.

Un esment a part mereix l'extraordinària labor que duen a terme en aquest camp entitats de caràcter acadèmic, cultural i cívic, com l'Institut d'Estudis Catalans, el Centre Unesco de Catalunya, la Fundació Congrés de Cultura Catalana, l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana, el Centre Català del PEN Club, l'Enciclopèdia Catalana,... Aquests organismes ofereixen beques i borses d'estudi a professors i estudiants estrangers relacionats amb l'ensenyament del català, concedeixen premis de reconeixement de la tasca feta per persones o entitats per a la difusió de la realitat catalana a l'exterior, editen publicacions (manuals, diccionaris bilingües, etc.) de suport a l'ensenyament i a la difusió de la llengua catalana, organitzen congressos, etc., amb l'objectiu de contribuir a la projecció internacional de la cultura catalana, amb una atenció especial als aspectes lingüístics.

És, doncs, des dels organismes públics, però també des de les institucions universitàries i acadèmiques, i des del conjunt de la societat civil, que es projecta enfora la llengua catalana, element fonamental de la nostra identitat com a poble, pel lligam que constitueix amb les nostres arrels històriques i entre els diversos territoris de llengua catalana, però també per la decidida voluntat dels catalans de ferne en plenitud la llengua per viure, un modern instrument de comunicació, apte per a l'expressió literària i científica, per comprendre i explicar el nostre entorn i per reconèixer-nos com a nació.

Carles Duarte i Montserrat

CEDACC - CENTRE DE DOCUMENTACIÓ I ANIMACIÓ DE LA CULTURA CATALANA

El 1978, el batlle Paul Alduy dotava la vila de Perpinyà d'una eina original per a l'estudi i el desenvolupament de la cultura catalana: el Museu Puig-CEDACC, Centre de Documentació i d'Animació de la Cultura Catalana.

Si bé el moviment català era, en aquell moment, prou actiu a nivell polític, en la "nova cançó" i en l'ensenyament de la llengua, les institucions encara no havien assumit la demanda de recuperació de la cultura catalana.

Basant-se en una disposició testamentària del llegat Puig, per la qual la "Vil·la dels Til·lers" hauria d'allotjar un museu català, l'ajuntament de Perpinyà va crear un Museu controlat per l'estat (francès) amb dues seccions: la secció numismàtica i la secció dedicada a la cultura catalana. Així naixia el museu Puig-CEDDAC.

Josep Puig era perpinyanès, posseïa una de les col·leccions europees privades més importants, de monedes i medalles (32.000) i havia aplegat 2.000 estampes i gravats de la Catalunya Nord i els seus homes cèlebres. La seva col·lecció de monedes catalanes, tal com ell ho desitjava, es presenta a la sala d'exposicions permanents de la "Vil·la dels Til·lers" (Museu Puig).

El Centre de Documentació i d'Animació de la Cultura Catalana s'estructura al voltant d'una biblioteca, un servei de documentació i una sala d'exposicions.

Després d'unes millores importants realitzades a la Vil·la dels Til·lers, el Museu Puig-CEDACC s'instal·là definitivament a l'Avinguda de la Gran Bretanya 42.

Pere Verdaguer ha escrit: "(El CEDACC) ha tingut un paper important en el moviment, en particular a nivell d'ensenyament: ofereix la biblioteca catalana més completa de la Catalunya del Nord, fa cursos per a adults, fa animacions per a la mainada els dimecres, presta llibres, discos i cassets i tota mena de material als ensenyants, edita llibres d'ensenyament,... ajuda estudiants i investigadors,... Avui, i en les condicions actuals, el CEDACC és una institució insubstituïble" (Pere Verdaguer. *Qui som els catalans del Nord*. Perpinyà 1992).

El 1987, es va signar un conveni entre el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Vila de Perpinyà per tal d'afavorir els intercanvis culturals. Així, El CEDACC s'ha pogut beneficiar del suport genèric pel que fa a la dotació de llibres i del préstec d'exposicions de pintura de prestigi. Els perpinyanesos han pogut veure, entre d'altres, les obres de Subirachs, Tharrats, Hernández Pijuan, exposades al CEDACC.

L'èxit del CEDACC i l'augment del fons bibliogràfic condicionaren les opcions: a partir del 1986 no es pogueren acollir exposicions per manca d'espai, ja que la biblioteca passava a ocupar l'espai consagrat a sala d'exposicions.

Actualment, el CEDACC s'estructura al voltant d'una mediateca que compta amb més de 60.000 documents escrits i àudio-visuals. El fons antic es va enriquint amb la donació de llibres rars i antics gràcies al llegat del Comte de Lazerme. La biblioteca compta amb prop de 2.500 lectors i vora de 900 usuaris del servei d'àudio-visuals, tenen a llur disposició més de 500 CD i 2.000 discs.

Tot i la diversitat d'animacions que proposa el CEDACC, el treball de base continua essent l'aprenentatge de la llengua amb els cursos gratuïts per als adults, les activitats del dimecres adreçades a la mainada i el préstec gratuït de llibres i documents àudio-visuals, així com l'accés dels estudiosos a documents d'arxiu importants per a l'estudi de la cultura catalana.

El CEDACC també ha impulsat una política d'ajuda a la creació amb la convocatòria de premis literaris i l'atorgació d'un premi en el marc del festival de vídeo d'Estavar. El CEDACC organitza regularment conferències, espectacles i des de fa tres anys acull a Perpinyà l'"Escriptor del mes".

Gràcies a l'ajuda de la Generalitat, el CEDACC organitza cada any la festa

de "El País a l'escola" que reuneix 1.500 infants a la ciutat de Perpinyà.
Des de fa uns mesos, amb el nou municipi *que té com a lema "Perpinyà la Catalana"*, el CEDACC ha augmentat la seva activitat amb la creació d'un servei de català i del consell lingüístic, l'organització de cursos de català per als empleats de l'ajuntament i la dotació de 1.000 hores d'ensenyament de català a les escoles maternals i primàries *a càrrec de l'ajuntament.*
El CEDACC ha produït recentment, amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i TV3, el vídeo "Sardansa", presentat a Perpinyà i a Barcelona dins el marc de la festa de la Sardana que tingué lloc al Teatre del Liceu el mes de desembre.
El Museu Puig-CEDACC és avui encara un entitat singular, per la seva importància (hi treballen de forma permanent 18 persones) i per la funció que compleix en el desenvolupament de la cultura catalana i l'establiment de relacions entre els catalans d'un costat i l'altre dels Pirineus.

Joseline Joussemet

ELS PREMIS OCTUBRE

Indiscutiblement octubre és el mes dels valencians. I això és així no sols a causa de la Diada Nacional del País Valencià que commemorem el dia 9 en record de la data en què entrà victoriós a la ciutat de València el rei Jaume I l'any 1238, i que va significar la incorporació d'aquestes terres a l'àmbit cristià i europeu del moment, sinó sobretot, per la celebració del Premis Octubre de literatura catalana que any rere any convoca a València la prestigiosa Editorial 3i4.
No vull dir que els valencians no celebrem com cal el dia en què els nostres avantpassats procedents del nord van prendre possessió de la ciutat que esdevindria cap i casal del Regne de Valencia. Ho fem amb un seguit d'actes més o menys institucionals. Però, on qualsevol foraster atent al batec del País Valencià pot adonar-se de la vitalitat que, malgrat els entrebancs, té la nostra llengua i la nostra cultura catalanes és durant els Premis Octubre.
Si he emprat la paraula "durant" ha estat perquè la convocatòria anual a què es refereix aquesta crònica no es limita a un típic sopar de concessió dels guardons –una bellíssima i estilitzada escultura d'Andreu Alfaro–, sinó que les seues activitats ocupen una llarga setmana cafida d'actes en què es mostra de manera brillant i organitzada la nostra producció cultural.
Enguany, a més a més, la convocatòria coincidia amb el primer quart de segle d'existència de l'editorial que acull uns Premis que han arribat a la seua vint-i-dosena edició. I Eliseu Climent, home que és molt més que un editor, ha aconseguit que al voltant dels Premis es reunesca el bo i millor de la nostra gent. En concret, aquesta convocatòria ha estat dedicada *al gran poeta recentment traspassat* Vicent Andrés i Estellés, home que ha tingut, a més de com a poeta, una gran transcendència en la nostra vida social i civil. Però també s'ha retut homenatge a un dels nostres intel·lectuals i erudits amb més renom universal: Miquel Batllori.
Els Octubre tenen com a predecessor el Premi d'Assaig Joan Fuster que E. Tàrrega i F. Jordan convocaren l'any 1972. A partir de l'any següent va ser ja 3 i 4 qui s'encarregà de la convocatòria, dotació i publicació dels treballs premiats. Des d'aleshores, i gràcies a l'esperó que ha suposat aquesta crida, la nostra cultura ha vist florir i consolidar-se una sèrie d'obres i d'autors que han contribuït a donar força esplendor a una llengua i una cultura que més d'un voldrien veure reduïdes –com a molt– a una mera relíquia d'àmbit estrictament privat i casolà. No és aquest el moment de reportar els noms de *tants escriptors* que han guanyat, o han quedat finalistes en els tres premis que anualment convoca l'editorial: el *Joan Fuster d'Assaig, l'Andròmina de Narrativa* i el *Vicent Andrés Estellés de Poesia.* La relació seria massa llarga, però podeu estar segurs que s'hi apleguen molts dels nostres millors escriptors.
He assenyalat més amunt que la convocatòria dels Octubre és alguna cosa més que un sopar literari: des de fa uns anys la Fundació Ausiàs March hi organitza un seguit de congressos, encontres, exposicions i *activitats culturals amb la intenció de* convertir-se en un punt d'encontre i debat sobre diversos aspectes de la nostra vida cultural i literària. En concret, durant la present edició s'ha dut a terme el *IV Encontre d'Escriptors* que ha reunit nombrosos lletraferits de tots els Països Catalans per a fer un balanç dels darrers 25 anys de producció en el terreny de la poesia, la narrativa, l'assaig literari, el teatre i la lingüística. L'encontre, a més, ha comptat amb l'assistència de més de 400 joves escriptors o interessats en la literatura que han vingut a València becats per diverses *institucions i ajuntaments.* En el marc de l'Encontre han manifestat les seues opinions molts dels nostres crítics, escriptors i erudits més importants.
També s'hi ha celebrat la *III Trobada Internacional del Departament de Català i Associacions Internacionals de Catalanística,* per a examinar de manera conjunta les línies actuals d'investigació universitària sobre llengua i literatura catalanes en totes les universitats del món on són presents els estudis de la nostra llengua. Un total de trenta-un departaments universitaris, (procedents, a més de totes les universitats dels PP.CC –incloent-hi la de Perpinyà–, d'Alemanya, Regne Unit, Rússia, Hongria, Itàlia, França, Finlàndia, Suècia, Austràlia, Canadà, Madrid, Granada, i Santiago de Compostela) i sis associacions internacionals de catalanística (The Anglo-Catalan Society, l'Associació internacional de Llengua i Literatura Catalanes, l'Associació dels Catalanistes Français, la Deutsch-Katalanische Gesellschaft, the North-American Catalan Society i l'Associazione Italiana di Studi Catalani) s'hi han reunit per estudiar i debatre conjuntament des de les línies de recerca en llengua, literatura i lingüística catalanes a les polítiques de finançament o al panorama específic de publicacions universitàries.
D'altra banda s'hi ha celebrat el *II Congrés de Mitjans de Comunicació* amb la presència i participació de periodistes de l'àmbit català, de l'estatal i de l'estranger. En concret, el Congrés d'enguany s'ha centrat a analitzar les conseqüències i repercussions del procés de concentració dels mitjans de *comunicació de masses d'Europa.*
Però, possiblement, l'aplec més emblemàtic dels Octubre d'enguany haja estat el *Simposi Internacional Ramon Llull* que ha format part de l'homenatge dels Octubre a Miquel Batllori, autor que ha dedicat gran part de la seua investigació a l'estudi de l'obra lul·liana. Com a acte de clausura del simposi es presentà el volum sobre Ramon Llull de *l'Obra completa* de Miquel Batllori, la publicació de la qual ha estat encetada per l'Editorial 3 i 4.
A més, la setmana dels Octubre ha comptat amb *altres esdeveniments culturals* com ara conferències de l'escriptor Manuel Vázquez Montalban, del sociolingüista Lluís Aracil o de l'arquitecte Santiago Calatrava. La convocatòria es va obrir amb un magnífic i concorregudíssim concert de música barroca i renaixentista a càrrec de la Capella Reial de Catalunya dirigida per Jordi Savall i s'hi ha ofert un seguit d'espectacles entre els quals paga la pena destacar el "Concert parlat amb textos de Vicent Andrés Estellés", el recital de l'"Ofici de difunts" de Joan Fuster interpretat per Ovidi Montllor, l'espectacle de Lluís Llach "Un pont de mar blava", representacions teatrals, projeccions cinematogràfiques i un llarg etcètera que ha propiciat que la ciutat de València esdevinga, cada vegada més, un centre d'irradiació de la cultura que compartim tots.
I finalment, el sopar dels Octubre: l'acte més emblemàtic i que clou de manera brillant *una setmana esplendorosa.* A València no hi ha restaurants que permetin que s'hi reunesquen les vora mil cinc-centes persones que els organitzadors havien previst. Tant és així que decidiren d'adequar-hi un dels pavellons de la Fira Mostrari Internacional. I això no obstant, un any més hi feren curt. No és tampoc el moment de fer la relació de les personalitats que s'hi trobaven, no sols procedents de la nostra àrea lingüística, sinó arribats de més enllà de les fronteres de l'Estat. I tots parlant català, això sí. Entre els discursos que hi poguérem escoltar convé destacar el del Cap de Govern d'Andorra Oscar Ribas, el qual s'oferí públicament a dur les reivindicacions de la nostra llengua als organismes internacionals, com ara l'ONU. Entre els assistents, però, no podem deixar d'esmentar la presència de tres dones estel·lars que acapararen l'atenció de no pocs comensals i periodistes: la ministra de cultura Carme Alborch, l'actriu Núria Espert –que va recitar, com sols sap fer–ho ella, uns poemes de Vicent Andrés Estellés– i la cantant Maria del Mar Bonet que va oferir algun dels seus temes més significatius.
I els premiats d'enguany: l'Andròmina de Narrativa se l'enduia el valencià Rafael Escobar amb *L'últim muetzí, una novel·la* de caire històric sobre l'expulsió dels moriscos; el Premi d'Assaig Joan Fuster anava a mans d'Anna Papiol per la seua obra *La mirada de Narcís,* una exploració crítica sobre l'autocomplaença en l'art, mentre que Vicent Coll s'emportava amb el seu llibre de proses poètiques *Ronda de solituds,* el Premi de Poesia Vicent Andrés Estellés.
No ho dubteu: durant els Octubre cal venir a València.

Joan Pellicer

EL CATALÀ: LLENGUA OFICIAL D'ANDORRA

Andorra, coprincipat des del segle XIII, ha aconseguit vèncer el pas del temps, restant allunyada de les evolucions que Europa coneixia. Aquesta peculiaritat històrica i la mateixa configuració institucional han contribuït alhora a preservar, en el transcurs dels segles, l'oficialitat de la llengua catalana, fent d'Andorra l'únic país del món que confereix al català aquesta condició.

L'evolució econòmica i cultural, l'augment de la població i la necessitat de modernitzar les seves estructures administratives, institucions públiques i serveis judicials, han portat aquest país a dotar-se d'un mecanisme que alhora el protegís i li atorgués esperança de vida en l'Europa actual: la Constitució. Andorra, el 1993, mitjançant la seva primera Constitució escrita dissenya el que ha de ser el seu nou model de funcionament; un Estat de dret, democràtic i social, que manté l'estructura de coprincipat, ara en qualitat de coprincipat parlamentari. L'article 2 de la Constitució constata que "La llengua oficial de l'Estat és el català", amb la qual cosa ratifica el reconeixement de l'oficialitat de la llengua catalana a Andorra.

Pocs mesos després de dotar-se de la llei fonamental de l'Estat, Andorra, mitjançant l'ingrés en l'organització de les Nacions Unides, assolia el seu reconeixement internacional, fent possible ensems que, per primera vegada, la llengua catalana s'emprés amb caràcter oficial al si de l'assemblea de l'ONU. En aquest sentit, cal fer especial èmfasi al discurs pronunciat en aquella ocasió pel Cap de Govern, M.I. Sr. Òscar Ribas i Reig, en parlar de llengua, cultura i identitat: "...Tenim ben clar que per fer coses i per comunicar-les cal ser cosmopolites i poliglotes, però també que per ser cal aprofundir en les pròpies arrels. I les nostres són les de la cultura catalana. El català és el nostre idioma oficial. És en la llengua de Ramon Llull, Ausiàs March i Salvador Espriu, la qual es parla des de Fraga –a Aragó– fins a Maó –a l'illa balear de Menorca– i de Salses –al Roselló francès– fins a Guardamar –a les terres meridionals del País Valencià. És en aquesta llengua, la catalana, que he vingut davant aquesta assemblea a parlar de pau, llibertat i fraternitat". Andorra ha sabut, doncs, portar el català a un dels més importants fòrums internacionals.

Malgrat tot, la llengua catalana al Principat no sempre assoleix la normalitat que de just dret li pertoca. Si bé des de principi de segle, les ordinacions del Consell General obliguen a l'ús de la llengua oficial de les Valls i fixen diferents sancions en cas d'incompliment, el boom econòmic d'aquests darrers vint anys amb el conseqüent creixement demogràfic propicien que el català es trobi immers en una amalgama lingüística, sovint en una posició d'inferioritat pel que fa a les llengües foranes que coexisteixen en el país. S'ha d'evidenciar l'enorme contingent humà provinent de la immigració que ultrapassa de molt la població andorrana d'origen. Les estadístiques del ministeri del Benestar, Sanitat i Treball indiquen, el 30 de novembre de 1993, una població de 65.013 habitants dels quals el 17,73% són andorrans, el 10,68% nascuts a Andorra, el 46,09% espanyols (aproximadament la meitat no són catalanoparlants), l'11,30% portuguesos, el 7,49% francesos i l'1,67% anglesos. La resta de la població es compon essencialment d'alemanys, marroquins, holandesos, belgues, indis i italians.

No cal dir que enmig d'aquesta pluralitat de nacionalitats i realitats lingüístiques, l'assimilació i l'ús de la llengua catalana –per molt que sigui la llengua oficial del país– és complexa i difícil.

A nivell legal, és obligatori l'ús del català, oralment i per escrit, en tots els organismes oficials i les corresponents Administracions, tant pels qui les componen com pels qui s'hi adrecen. És també obligatori que la retolació pública i comercial sigui en català i, de la mateixa manera, les diverses publicacions periodístiques i publicitàries d'Andorra han de ser redactades en aquesta llengua.

Per tal d'afavorir el respecte a les normatives vigents, així com per a enfortir l'ús correcte del català, el Govern posa a l'abast de la població diferents ajuts. Els servei d'Assessorament Lingüístic, l'objectiu del qual és facilitar l'ús i la correcció de la llengua catalana a nivell públic i privat, i el servei de Formació d'Adults que ofereix a la població un ensenyament de llengua catalana i de coneixements del país. Cursos gratuïts, intensius o anuals, que s'organitzen per tot el país, de diferents graus d'aprenentatge. Aquestes classes van acompanyades de visites culturals amb la intenció –tot plegat– de promoure la integració completa dels adults al país. Es compta, a més, amb l'establiment d'una xarxa immediata de centres d'autoaprenentatge de català i, des de 1991, d'un lectorat de català a Praga (República txeca).

Paral·lelament a les accions globals i/o puntuals per mantenir i augmentar l'ús social del català és important evocar la situació del català a l'escola, sobretot si es té en compte la peculiar coexistència de diferents sistemes educatius al país.

La llei qualificada d'educació, aprovada el proppassat mes de setembre pel Consell General, estableix –en l'article 3, apartat e)– com una de les finalitat de l'activitat educativa: "impulsar el català com a llengua pròpia del País, vetllant perquè assoleixi un domini correcte i un ús matisat i ric del català oral i escrit". Aquesta mateixa llei en els seus articles 18 i 21 precisa que la llengua pròpia del sistema educatiu andorrà és el català tot i que ha de promoure l'aprenentatge de llengües estrangeres amb un clar esperit d'obertura i cultura universal. Pel que fa als dos altres sistemes educatius –l'espanyol i el francès– és d'obligat compliment l'ensenyament de les matèries de formació andorranes i la llengua catalana. En aquest sentit, el Govern andorrà ha signat en el transcurs de 1993 convenis d'educació amb el ministeri d'Educació i Ciència espanyol i amb el ministeri d'Educació Nacional francès que, entre altres temes relacionats amb l'àmbit educatiu, regulen l'ensenyament i la difusió d'aquestes matèries que estimulen l'andorranització dels alumnes escolaritzats en aquests sistemes educatius estrangers. Aquests darrers acords, si bé es troben encara en fase d'aplicació, amplien i consoliden l'ensenyament del català i li atorguen el reconeixement acadèmic que li pertoca per justícia.

Quant al sistema educatiu andorrà –de manera especial a l'Escola Andorrana–, la situació i l'aprenentatge del català i de les altres llengües és, evidentment, tota una altra realitat. L'Escola Andorrana s'organitza com una escola multilingüe ja que els seus objectius generals concedeixen una atenció especial a les qüestions lingüístiques com a reflex del fet diferencial andorrà. La llengua vehicular i d'aprenentatge és la llengua oficial del país, tot i que es treballen també amb més o menys intensitat –segons el nivell d'ensenyament i grup– el francès i el castellà, i l'anglès, bàsicament a nivell oral.

Així podem constatar que la situació sociolingüística d'Andorra ve marcada per la oficialitat del català en convivència amb altres llengües d'ús social molt estès.

A més de les accions que s'han dut a terme aquests darrers anys, el país ha de continuar reflexionant a l'entorn de la llengua i el seu futur. Esdevé necessària, per tant, la consolidació del treball efectuat fins ara, la promoció de la investigació en l'àmbit de la sociolingüística i la coordinació amb els Serveis d'Immigració per tal de conèixer millor les realitats lingüístiques dels grups migratoris existents al país i la seva actitud lingüística enfront del català, amb la finalitat d'afavorir-ne la plena integració lingüístico-cultural a Andorra.

Roser Bastida i Areny

ENTREVISTA

JOSEP PERARNAU

Al vestíbul de la Facultat de Teologia de Catalunya, esperava amb una certa impaciència el Dr. Perarnau. Potser imaginava –després d'haver llegit el seu impressionant currículum– trobar-me davant d'un home de formes més properes al canonge ampul·lós que al rector de pagès. Però, des del primer "Déu vos guard!", vaig adonar-me que tenia la sort d'entrevistar una persona que –tot i haver forjat una labor de recerca enorme en els millors arxius d'Europa– conserva un tarannà serè i espontani, mesurat i directe, summament expressiu. No debades, potser, el sacerdot que duu dintre es va fer al Seminari de Solsona, bisbat del cor de Catalunya, que l'any 1993 ha commemorat els 400 anys de la seva fundació.

Abans que res, cal dir que el Dr. Perarnau fa gala d'una cordialitat extrema. Tot i ser un home d'una alçada intel·lectual indiscutible, és físicament baixet i,

sense ser gras, la seva figura arrodonida pels anys li fa propici un tracte senzill, però adesiara no exempt d'elegància. Home de gest mesurat i de paraula eloqüent, li plau teixir pacientment l'enfilall dels records. Del seu esguard viu, despunta l'espurna inevitable de la saviesa conquerida.

De la pròpia història –que es remunta a Horta d'Avinyó, poble de la Catalunya central, on va néixer–, conserva molt viva la ferida d'aquell infant a qui la guerra se li endugué el pare i li arrabassà la innocència. Ben aviat, l'adolescent es trobaria a Solsona, estudiant per a capellà. Recorda aquells anys durs, de misèria absoluta. Al Seminari, però, tot i la duresa de la vida, "la companyonia era tan bona que allò era realment un paradís perdut". D'altra banda, pot dir-se que Solsona era un pou de catalanitat. I remarca que, tot just acabada la guerra, malgrat la duríssima repressió franquista que patí Catalunya, "el 30 de setembre de 1939 el curs s'inicià en català, amb una normalitat absoluta".

El Dr. Perarnau que, a més de treballar amb la majoria de les llengües europees, té el llatí com a eina imprescindible, encara confessa que tot el que sap ho va aprendre al Seminari. Entre els anys 1946 i 1952, doncs, estudià filosofia i teologia a Solsona. S'ordenà sacerdot durant el Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona, el 31 de maig de 1952, que se celebrà a l'Estadi Olímpic de Montjuïc. "A més del coronament de la religiositat viscuda", aquella efemèride extraordinària representà en aquells anys difícils de la dictadura la primera entrada important de persones de l'estranger al nostre país. Després es traslladà a Salamanca, on continuà els estudis de teologia, i a la Universitat Gregoriana de Roma, on obtingué la llicenciatura l'any 1957. A continuació, féu els cursos de doctorat a la Universitat de Munic. Entre els anys 1962 i 1965, fou teòleg en el Concili Vaticà II, on inicià una edició crítica en català dels documents conciliars, considerada d'una gran riquesa documental. La seva tesi doctoral fou la primera que es llegí a la Facultat de Teologia de Catalunya, l'any 1972. Compaginant la docència i la tasca investigadora, va llicenciar-se encara en filosofia, l'any 1976, i en història, amb premi extraordinari, l'any 1980, per la Universitat de Barcelona.

–Dr. Perarnau, el vostre currículum acadèmic és impressionant... En observar la vostra obra s'endevina una certa voluntat interdisciplinària.

–Em fa l'efecte que això ve una mica de dintre. He tingut sempre una certa dèria que no he pogut complir mai: s'hauria de mirar que la gent fes estudis en situacions que els permetessin d'enriquir-se no d'una forma unilateral, sinó plurilateral. Per exemple: hi ha dues ciutats a Europa, en les quals també s'hi pot estudiar tant filosofia com teologia, que em sembla que són en l'aiguabarreig de dues grans cultures. Una és Estrasburg –alemanya d'extracció i francesa d'estat– i l'altra és Friburg, de Suïssa, que es troba també entre el món francès i el món alemany. Per tant, la dèria de poder fer estudis en una d'aquestes universitats la tenia sempre, com també la idea de no tancar-me únicament en un món mental. Aleshores, el fet és que vaig a Munic i m'integro, dintre la Facultat de Teologia, en el Grabmann-Institut, una institució dedicada a la investigació de la història de la teologia, especialment de la teologia medieval. I aquí és on realment em trobo.

–Si ara hagués de definir-se, trobaria escaient que el consideréssim expert en teologia medieval?

–De fet el que estic explicant és un intent de no caure en les definicions. Per això, essent a Munic demano de poder seguir simultàniament els cursos de filosofia. La voluntat era de no tancar-me en una sola cosa. El cert, però, és que dintre d'una certa especialitat en el camp medieval, després de la integració a la Facultat de Teologia de Catalunya vaig rebre la missió de cultivar la història de la teologia al nostre país. De manera que ara ens trobem en el Seminari de Teologia dels Països Catalans. I això explica com aquesta tasca desembocà en l'"Arxiu de Textos Catalans Antics". Sobretot, atès que en el nostre país un tant per cent enorme dels textos dels nostres autors són inèdits, la gran feina és col·laborar en l'edició d'aquests textos antics.

–Concretament, l'any 1981 comença l'edició d'aquest anuari, fruit d'un treball de recerca extraordinari, que es coneix com a "Arxiu de Textos Catalans Antics".

–Sí, però després de dos anys de preparació... Aleshores vivia entre aquesta casa, la universitat i la investigació: arxius i biblioteques de Barcelona. Un dia, sense saber per què, em va venir a veure en Jordi Porta, el director de la Fundació Jaume Bofill. Recordo que va dir-me que, aleshores, l'any 79, un cop superada la situació en què havia viscut el país, estarien disposats a fer un treball de cultura més consistent, de cultura més exquisida –crec recordar aquesta paraula. I va sortir aquest projecte que, des del primer moment, fou concebut com la punta d'un iceberg. Perquè a sota hi ha la gran qüestió de les obres, dels autors, de l'herència cultural del país que era esparsa per Europa, fins i tot per Rússia... En aquests moments també per Nord-amèrica i el Canadà, i potser comença a ser-ho pel Japó. Primer, doncs, la gran tasca era com recollir i després com editar, a poc a poc, les obres dels nostres autors, les quals fins aleshores havien dormit, sobretot les que no eren escrites en català, en somnis seculars.

–Podríem dir, per tant, que la reivindicació d'aquests textos inèdits és un dels objectius centrals de la vostra recerca.

–Aquest seria l'objectiu, completat per la part bibliogràfica, és a dir, la informació del treball que es fa sobre l'herència cultural catalana en biblioteques o arxius. Per tant, hi ha un aplec de bibliografia dels estudis fets sobre l'herència cultural o documental del país, publicats a partir de l'any 79, i que abasten com a camp d'estudi fins al primer de gener de 1801. Entenem per textos antics des de les inscripcions ibèriques fins al començament del "Diari de Barcelona", a finals del segle XVIII.

–Heu donat a conèixer, amb la publicació de *Els manuscrits lul·lians medievals de la Bayerische Staatsbibliothek de Munic*, alguns manuscrits importants de Ramon Llull, figura ineludible. En aquesta edició, en dos volums, n'heu aplegat els textos catalans i els textos llatins. Què aporta aquest treball al coneixement de Ramon Llull?

–Aporta el coneixement detallat d'un fons del qual es coneixia l'existència, però que detalladament no se sabia què contenia. A partir d'aquest fons veureu, si agafeu el primer volum, que el primer text publicat és un text català de Ramon Llull desconegut fins aleshores.

–Ramon Llull es considera el primer prosista en llengua catalana. Un escriptor d'una tal correcció que, segons Martí de Riquer, encara no ha estat superada.

–Llull és el primer prosista que escriu no com a afeccionat. En aquest sentit, és el creador de la llengua literària o de la llengua simplement de comunicació del pensament. Creuria que es pot afirmar que Llull és d'una riquesa de llenguatge que no ha estat superada. Més encara, a través de la lectura, el que es va veient és que aquesta llengua no és el català que es parlava a Mallorca, sinó que és una creació del català, és a dir, la creació d'un català literari que servís com a llengua estàndard per a tothom que volgués escriure en català. Remarcaria que és el creador de la llengua catalana estàndard, i amb una riquesa de vocabulari extraordinària. Entre altres raons, perquè, en Llull, hi conflueixen tres corrents molt rics: el corrent català, una llengua que a l'entorn de l'any mil ja ha esbotzat el llatí –perquè era la llengua que la gent parlava, que s'ha anat polint durant segles i que ja arriba a la categoria de llengua adulta–, després l'occità –hi ha alguns ressons d'occità–, i després hi ha el llatí, per sota. Amb tots aquests elements, Llull crea el català.

–Quin és el moment actual dels estudis lul·lians arreu del món?

–És un gran moment en el sentit que cada vegada hi ha més gent que estudia seriosament Llull. Per exemple, l'any 1990, la "Catalan Review" dedicà un volum extraordinari a estudis lul·lians fets en gran part a Nord-amèrica. I últimament, l'any 92, l'Institut Oriental de Nàpols dedicà també un gran volum a Ramon Llull.

–Dins la cultura catalana medieval, es considera que els personatges més internacionals són Ramon Llull, de Mallorca, Sant Ramon de Penyafort, de Catalunya, i Arnau de Vilanova, de València... ¿Quin grau d'influència exerciren com a homes de pensament de les terres catalanes en el temps de l'expansió mediterrània?

–Sant Ramon de Penyafort, indubtablement, l'exercí en el camp dels mercaders. Era l'home que els solucionava els problemes de consciència, si en tenien, encara que només fos perquè repercutien en problemes de relació amb el poder. Els mercaders van ser una ala de l'expansió –i tant de bo hagués estat l'única perquè la militar va ser un fracàs–, i evidentment Sant Ramon de Penyafort hi va tenir una influència enorme. Ramon Llull tingué una petita influència en els nuclis que el valoraven, però normalment no fou valorat. És ara que és valorat.

–Itàlia, potser era una excepció?

–Bé, a Itàlia passa una cosa especial. Els italians tenen un sisè sentit. Allà on tothom es queda en la superfície de la lletra, ells busquen el mecanisme secret que els permet de descobrir el per què, com es fan les coses. És veritat que la lògica de Llull, el mecanisme de l'art lul·liana, enlloc no és tan elaborada com a Itàlia. El mateix segle XIV, comencen a publicar-se llibres de lògica lul·liana escrits per autors italians. Ara bé, la influència queda sempre en nuclis reduïts. Hi ha el cas, entorn del 1440, d'un franciscà de València, que es diu Joan Ros –una còpia de la seva obra manuscrita és a Munic– que fa uns cursos a Pàdua sobre diversos temes lul·lians, normalment de filosofia, gramàtica, lògica, etc. Amb tot, no crec que es pugui parlar d'una influència a través d'escoles universitàries. En canvi, hi ha hagut escoles lul·lianes –a Barcelona, per exemple–, nuclis molt concrets, molt iniciats.

–En el terreny polític, podien exercir alguna influència aquests personatges?

–Arnau de Vilanova té una doctrina política que va tenir una certa influència a Sicília. Una de les coses, però, que em sembla que puc dir, gràcies al pòsit que els estudis m'han deixat per a la comprensió d'aquell temps, és que l'Edat Mitjana és la sobreposició de dos mons que difícilment s'arriben a tocar: un és l'estrat oficial –confessional, cristià– i l'altre és l'estrat de la vida real que va per lliure. I per molt que hi hagi excomunions i lleis en el pla superior, la gent no sé fins a quin punt en fa cas i obeeix. Aleshores, per tant, ¿fins a quin punt influïen els projectes puríssims d'Arnau de Vilanova, tot i que podien arribar a ser proclamats oficialment? És una mica la pregunta que em faig ara sobre el cinquè centenari d'Amèrica. Les lleis d'Indies, en relació als indis, no van ser mai aplicades. Els reis de Castella podien dictar les lleis que volguessin, però... Veieu? Es tracta d'aquests dos plans.

–Actualment, hi ha qui defensa que en alguns aspectes vivim una nova Edat Mitjana. Quin judici us mereix aquesta opinió?
–Primer s'hauria d'explicar molt què vol dir viure en una nova Edat Mitjana... L'Edat Mitjana té unes característiques absolutes que, gràcies a Déu, la fan irrepetible. És a dir, l'Edat Mitjana nostra, a tota Europa, a l'Occident i a l'Orient, i a l'Orient encara més, és un període de deu segles –després en duraria més encara– que oficialment és el que en diem de cristiandat. Què vol dir això? Això vol dir de simbiosi i de confusió entre els dos camps, el religiós i el profà. El camp religiós ho ocupa tot, perquè tot ha de ser cristià. I el camp profà també ho ocupa tot perquè resulta que, aleshores, hom es val de l'Església per a finalitats polítiques. És el cas, per exemple, al final de l'Edat Mitjana, de la qüestió del descobriment d'Amèrica. El descobriment és una cosa, però la conquesta n'és una altra. L'anomenada evangelització, en funció de què va? Hi ha una instrumentalització de la religió. Qui pot ser missioner a Amèrica? Només els adeptes al seu rei, perquè els altres no interessa. No interessa un cristianisme en si. Interessa un cristianisme castellà, o un de portuguès o un de francès. Hi ha la confusió, i no crec que avui es vagi pels camins de la confusió entre aquests dos ordres. I això és el que defineix l'Edat Mitjana. També hi ha moltes d'altres coses. Després de la invasió dels bàrbars i, posteriorment, dels musulmans, el país queda com un desert. Tornar a remuntar aquesta situació és cosa de segles.

–Com diríeu que arriba a produir-se el canvi d'època?
–Una de les coses que constitueixen el final de l'Edat Mitjana, el canvi d'època, i en la qual ningú normalment fa referència, és el descobriment d'Aristòtil. Agafeu, per exemple, "La generació dels animals" o "Les observacions entorn del cel". Com es podia haver arribat, segles abans de l'era cristiana, a un cabal tan enorme de coneixement? Ara bé, quan tot havia estat un desert i havien començat a remuntar-se, el dia que tornen a conèixer això resulta ser un descobriment molt més gran que el descobriment d'Amèrica: és el descobriment del món. Per tant, és tornar a fer ciència a base de l'observació, no a base d'entelèquies i de conceptes a priori. És aquest el gran canvi. Aquest canvi ara no és dóna, en aquest moment no en fem, de ciència, a base d'apriorismes.

–Què li recomanaríeu a un foraster perquè tingués un coneixement de la cultura catalana?
–La cosa que realment li recomanaria és que vingui, que en últim terme és la forma lul·liana. L'única forma per arribar a una certa convivència i pau és conèixer-nos... Hi ha tal desconeixement de la nostra cultura que no es pot trencar sinó venint aquí. I veient que els conceptes que la gent ha rebut, pel que sigui, a les seves escoles no tenen res a veure amb la realitat del país.

–Com veieu la Catalunya actual?
–Bé, aquí podria haver-hi un cert paral·lelisme amb l'Edat Mitjana. El país va arribar a ser tant com un desert, amb totes les excepcions i els respectes, s'hi havia fet passar una màquina d'aixafar grava tan forta, que en aquest moment ja és molt si es comença a deixondir. Ja seria molt si tingués una voluntat certa i sincera de deixondir-se.

–En els darrers anys, ha vist una apreciació més gran de la cultura catalana des de l'estranger? L'estat de la catalanística a Europa és millor avui que fa deu anys?
–Pel que jo he pogut veure, sí, ho és. Indubtablement, per l'existència de revistes, per exemple, la qual cosa vol dir que comença a haver-hi alguns nuclis universitaris importants... El cas d'Itàlia és una mica paradigmàtic. En aquest moment, et pots presentar en català i et fan cas. Et diuen que pots publicar en català, i això és una pedra de toc. Som reconeguts, precisament per aquells que el fet de reconèixer-nos vol dir més, i això és més significatiu.

–Com veu el procés del futur Arxiu Nacional de Catalunya?
–Des de fora, crec que és un treball enorme el que estan fent, i que està essent reconegut. Moltes grans famílies que tenen arxius patrimonials propis els porten a l'Arxiu Nacional de Catalunya, i es publiquen els inventaris d'aquests arxius. Hi ha hagut cases senyorials i nobles que els han cedit, fins i tot indústries del segle passat, i l'Arxiu ha publicat el catàleg. Continuament, s'enriqueix amb nous fons documentals particulars molt importants. D'altra banda, pel que fa als arxius, hi ha el problema que Madrid encara ens els nega tots, el de la Generalitat de Catalunya de Salamanca, el de la Generalitat de Catalunya de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, aquest és el problema... Amb motiu d'inaugurar el nou edifici de l'arxiu reial de Barcelona, que en diuen de la Corona d'Aragó, però que és l'arxiu de la dinastia de Barcelona, és a dir, l'arxiu de Catalunya, el President de la Generalitat va recordar que l'Estat espanyol encara reté un fons important de Catalunya que volem. Cal que ens el tornin.

Actualment, el Dr. Perarnau treballa en el volum dotzè de l'"Arxiu de Textos Catalans Antics", amb el desig que pugui continuar-se molt de temps, "que quan jo em mori encara continuï"... Abans d'acomiadar-nos, tot i lamentar el poc ressò de l'anuari, ens recorda que el primer subscriptor d'aquesta obra va ser la Biblioteca Vaticana, que la té en un lloc de preferència a la sala de lectura: "és a l'abast de la mà, no s'ha ni de demanar". I totes les principals biblioteques europees la reben. En aquest moments, aquest home savi i afable de la Catalunya central, prepara ja un nou viatge a Alemanya. Ací i allà, prossegeix incansable la seva recerca. Que sigui per molts anys.

Jaume Huch

TECNOLOGIA

EL CENTRE NACIONAL DE MICROELECTRÒNICA

La microelectrònica, avui, és una de les tecnologies que marquen el ritme del desenvolupament científico-tecnològic no tan sols en els camps de la informàtica i les comunicacions, sinó en molts altres allunyats tradicionalment de l'electrònica. Aquest fet li dóna un caràcter bàsic, invasiu i, com a conseqüència, un gran valor estratègic. Cap país pot deixar a un costat la realització d'activitats de R + D en aquest sector si vol mantenir un lloc entre les nacions industrialitzades, però el seu preu elevadíssim l'obliga a escollir totes aquelles que li siguin més favorables en un balanç cost/benefici.
Podem considerar, d'una forma convencional, que el naixement de la microelectrònica es produeix amb la invenció del transistor, l'any 1948, per W. Shockley, J. Bardeen i W. Brattain als Laboratoris Bell (EE.UU.). Aquest fet revoluciona en el seu moment tota l'electrònica, en permetre la fabricació d'equips amb un pes, volum i consum d'energia molt reduït, amb el consegüent augment de fiabilitat. Aquesta tendència a la reducció del volum dels dispositius electrònics s'incrementa espectacularment amb la invenció del circuit integrat en els primers anys de la dècada dels 60. En una plaqueta de cilici d'un gruix inferior a un mil·límetre i d'algunes centenes de mil·límetres quadrats (xip), actualment s'hi poden encabir centenes de milions de transistors degudament interconnectats configurant tot un circuit electrònic que realitza una funció determinada (memòria, processador de senyal, microprocessador, etc.).
Aquesta acumulació d'elements actius en la superfície del xip s'ha pogut dur a terme gràcies a la progressiva disminució de volum dels transistors fins a arribar a les dimensions submicròniques d'avui dia. Aquest fet ha estat possible per la millora constant dels processos de fabricació (litografia, implantació iònica, gravat per plasma, etc). fins a límits insospitats fa, només, vint anys. Com a conseqüència fou obligatòria la utilització d'espais extraordinàriament nets, sense, pràcticament, cap partícula de pols a l'aire (sales blanques), en la fabricació dels xips, a fi que els rendiments de producció esdevinguessin diferents de zero.
El Centre Nacional de Microelectrònica (CNM) del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) va ser creat l'any 1985 per iniciativa de la Comissió Interministerial de Ciència i Tecnologia i el Ministeri d'Indústria. Els objectius que ha d'assolir el CNM, fixats pel seu Patronat, són els d'impulsar la microelectrònica tant en el món industrial com en l'acadèmic, realitzant activitats de R + D en el disseny i test de circuits integrats (C.I.), i en les seves tecnologies de fabricació, així com en el camp dels sensors, dispositius de potència i optoelectrònics. Aquestes activitats, d'un caire fonamentalment tecnològic, estan emmarcades tant per la realització d'una tasca de recerca bàsica, d'interès per la microelectrònica, com per una sèrie d'activitats de formació tecnològica dirigida als professionals de la indústria i als postgraduats. Finalment, també hem d'esmentar les activitats que el CNM realitza per tal de promocionar la utilització de la microelectrònica en productes industrials i en els mitjans de producció.

Per assolir aquests objectius, el Centre Nacional de Microelectrònica està organitzat en cinc departaments. Els Departaments de Cilici i el de Disseny de Circuits Integrats estan ubicats a Bellaterra (Barcelona). El departament de disseny Analògic ubicat al CICA, a Sevilla, treballa en estreta col·laboració amb el Departament de Disseny de C.I.s. de Bellaterra, mentre que el Departament de Semiconductors Compostos, ubicat al CENFA "Leonardo Torres Quevedo", a Madrid, treballa en el desenvolupament de tecnologies i dispositius basats en semiconductors compostos com l'arseniur de gal·li i altres semblants.

El Departament de Silici de Bellaterra, encarregat fonamentalment de la fabricació de dispositius i circuits integrats (xips), disposa d'una sala blanca de 1.000 metres quadrats amb zones de classe 100 fins a 10.000. Aquesta xifra dóna el nombre de partícules de pols que hi ha suspeses en un peu cúbic d'aire (en un volum aproximat de 30x30x30 cm3). Per tenir una idea de la netedat que representa una classe 100, pensem que una casa neta té una classe 1.000.000, un quiròfan té una classe 100.000. Per tant hi ha zones de la Sala Blanca 1.000 vegades més netes que un quiròfan. En aquest ambient, s'hi troben instal·lats els equips que permeten dur a terme tots els processos de fabricació d'un xip amb tecnologies basades en el silici com a material semiconductor de base.

Una altra activitat del Departament de Silici és la del disseny i fabricació de dispositius de potència amb unes característiques optimitzades per a una aplicació determinada. Així, entre altres, s'han dissenyat i fabricat dispositius VDMOS pensats per a ser utilitzats en fons d'alimentació de tensió molt baixa. Un altre camp en què el Departament de Silici ha emprès una activitat creixent és en el de l'estudi, disseny i fabricació de sensors de silici, tot emprant tècniques microelectròniques que fan possible la coexistència en un mateix xip de circuits electrònics i sensors. Aquests sensors permeten la mesura de magnituds físiques i químiques molt variades, i el seu posterior processament electrònic d'una forma precisa i econòmica. El camp d'aplicació és extraordinàriament ampli: automòbil, robòtica, aplicacions mèdiques, biològiques i de medi ambient, etc. La fabricació de sensors necessita el domini de les anomenades tècniques de micromecanització que permeten la construcció, dintre del xip, no tan sols dels tradicionals components electrònics (transistors, condensadors, etc.), sinó també dels elements mecànics o electromecànics com palanques, membranes, microtorns elèctrics, engranatges, etc.

Totes aquestes activitats s'enquadren en una política de R + D dirigida a l'explotació de tots aquells nexos tecnològics que, a la vegada, siguin abordables des de la infrastructura de recerca del país, tinguin un valor afegit elevat i siguin potencialment útils a la nostra indústria. Tots ells formen part de projectes de R + D europeus (ESPRIT, BRITE, etc.), nacionals o de contractes industrials.

El Departament de Disseny de C.I.s. de Bellaterra, amb la col·laboració del Departament Analògic de Sevilla, desenvolupa diferents tipus d'activitat. En primer lloc, esmentarem unes activitats de tipus més bàsic, sense perdre de vista les aplicacions més immediates, centrades en l'estudi de les xarxes neuronals i en la lògica borrosa ("fuzzy").

Les xarxes neuronals artificials són estructures formades per un elevat nombre d'unitats (neurones artificials) interconnectades entre elles i que són capaces de mostrar alguns comportaments similars als del cervell, com la capacitat d'aprenentatge mitjançant exemples, la de generalitzar i l'abstracció.

Aquestes xarxes es mostren molt eficients en processos com el reconeixement automàtic de la veu i de caràcters escrits. Dintre d'aquesta activitat el departament ha construït un prototipus capaç de desxifrar matrícules d'automòbil i està desenvolupant una placa connectable a un PC per emular una xarxa de 4.906 neurones.

El punt de partida de la lògica borrosa és la incertesa en les fronteres dels conjunts (subconjunts borrosos). Aquest tipus de lògica es mostra molt eficient en el tractament de dades no exactes o en problemes on el gran nombre de variables fan impossible un tractament convencional. El conjunt de característiques que determinen un diagnòstic mèdic, o la viabilitat d'una empresa, seria un exemple del primer cas, mentre que el càlcul de l'exposició adequada en una càmera fotogràfica és un exemple del segon cas. Les conclusions que és capaç d'extreure la lògica borrosa són vàlides malgrat la inexactitud de les variables que maneja. Actualment, el departament treballa en diversos projectes dins d'aquesta àrea, entre els quals n'hi ha un que està dedicat a l'avaluació i diagnòstic d'empreses.

Un altre tipus d'activitat s'adreça a les aplicacions mèdiques de la microelectrònica. Dintre d'aquest camp s'ha abordat la realització d'un xip que permeti la personalització de l'estimulació bioelectrònica nuclear al tractament de la sordesa profunda. També s'està treballant en una interfície neural pel nervi perifèric, consistent en un xip amb multitud de forats de 50 micres de diàmetre que permeten la regeneració d'àxons a través d'ells i la posterior estimulació o recull d'estímuls nerviosos mitjançant circuits implementats en el mateix xip.

Finalment, cal esmentar tota una sèrie d'activitats centrades en el disseny i test de circuit integrats, fets segons les necessitats d'un producte industrial determinat. Aquesta nova tecnologia del disseny a mida permet fer més competitius molts dels productes que ja són al mercat i obre noves possibilitats d'introduir la microelectrònica en sectors que fins ara li han estat aliens. El Centre Nacional de Microelectrònica està fent un esforç per ajudar la indústria i, en especial, la petita i mitjana empresa, a introduir-se en aquesta nova tecnologia, del tot imprescindible per assolir les cotes de competitivitat que el nou mercat únic europeu demana.

Mitjançant totes aquestes activitats, el Centre Nacional de Microelectrònica vol assolir els objectius que li han estat fixats i també vol seguir la seva vocació de centre tecnològic a mig camí entre el món acadèmic i l'industrial.

Francesc Serra

PAISATGES

PRADES, MUNTANYES VERMELLES VORA UN MAR BLAU

Catalunya és, sense cap mena de dubte, un país petit. Una de les coses que la fa més atractiva, però, és la combinació d'aquesta petitesa amb la gran varietat geogràfica que presenta. Planes, rius, muntanyes, valls i zona costanera conviuen en una harmonia suggerent i, sovint, colpidora. Les muntanyes de Prades en són un clar exemple: amb característiques físiques més pròpies del Pre-Pirineu que de la Serralada litoral, ens pot fer l'efecte que el mar és a centenars de quilòmetres quan, de fet, el Mediterrani és a tocar, gairebé a un cop de pedra.

Ens podem situar, per exemple, a Salou, un d'aquests emporis turístics internacionals que han anat sorgint a la costa catalana i en el qual res no hi recorda aquella platja medieval que veié sortir l'estol de naus del rei Jaume en direcció a Mallorca, a expulsar-ne els àrabs i conquerir les Illes per a la corona catalano-aragonesa. De Salou, equidistant de Tarragona i de Reus, podem agafar l'autovia cap a aquesta darrera ciutat. Enfilem aleshores la carretera de Falset i, al cap de poc, trenquem cap a Les Borges del Camp i Alforja. De sobte, la carretera, que ha anat rectilíniament per la plana, puja serpeja i serpeja i, sense que hagi passat massa temps, ens aboca a un paisatge plenament muntanyenc, el massís del Montsant i la serra de Prades. Passarem Cornudella del Montsant i, a l'alçada de la petita Albarca, decantarem cap a Prades. Encara no tres quarts d'hora després d'haver sortit de Salou –hi haurem anat sense presses, entre d'altres raons perquè, a partir de les Borges i Alforja, la carretera no és massa recomanable per a altes velocitats– ja podem xafar la plaça porxada de Prades.

Haurem arribat al punt més alt de l'anomenat Camp de Tarragona, abans tot plana i muntanyes plenes de boscos, uns boscos reduïts, de ja fa força centúries, a aquest rerafons muntanyenc que encercla la plana del Camp: Prades, Llaberia, Alforja, el Montsant, la Llena, la Mussara, Colldejou... Un paisatge boscós canviant que, diu el tòpic, té el seu millor moment a la tardor, temps de bolets. Catalunya, país anomenat micòfol, té en aquests boscos un dels espais més rics en rovellons i altres espècies.

La foresta de Prades és de pi roig i roure, amb boixerola en alguns indrets. La vila –situada a 1.000 metres d'alçada– té poc més de cinc-cents habitants que viuen en cases construïdes amb la pedra vermella característica de la zona, tot contrastant amb el seu entorn d'una manera peculiar i que sobta punyentment qui hi arriba per primera vegada. Són cases de dos o tres pisos que configuren, dintre muralla, carrers petits i es-

trets, amb la gran obertura de la plaça de l'església, també de pedra vermella, tota porxada i amb la singular font de maig, sempre rajant aigua fresca i pura, tret d'un dia l'any, quan hi raja cava, com a centre d'una festa que remou l'eterna tranquil·litat de la vila. Als seus habitants, en èpoques de vacances i caps de setmana, s'hi afegeix una petita colònia de forasters que viuen en cases de la vila o a les poques urbanitzacions que s'han fet al seu voltant, amb la sort i la suficient cura de no haver malmès ni el paisatge ni l'entorn. De fa ben pocs mesos, hi ha un càmping, no massa lluny, en bones condicions i amb una piscina d'aigua freda garantida. A Prades, a la nit, hi fa fresca fins i tot a l'agost més calorós. A l'hivern, no cal dir-ho, la neu hi és assegurada.

Si no sou d'aquests turistes salouencs –o de qualsevol altre indret– que hi fan una escapada breu d'un matí o d'una tarda, a tot estirar d'un dia, i hi podeu passar la nit, tindreu una sensació de pau absoluta, podreu estar-vos una estona llarga –potser ben embolcallats amb un jersei fi– asseguts a la terrassa d'algun bar de la plaça, veient passar el temps. Potser fins i tot, entendreu alguna de les moltes llegendes que s'han generat al voltant d'aquestes pedres. Prades és terra d'ermites i de molta història, de mel i herbes medicinals, de bandolers i de lluites, cent anys enrera, entre absolutistes i liberals, és país de moltes llegendes, narracions populars que es contaven al voltant del foc.

Prades és, també, el centre de tot un món de petits pobles, rics en tradició, dominats per aquest paisatge gairebé pirinenc, en algun cas selvàtic, en altres adust. Uns pobles petits però dotats d'una riquesa tan immensa que el geògraf Josep Iglésies no dubtà a anomenar-los "Les ciutats del món" i dedicarlos un exquisit llibre. Capafonts, Farena, la Febró, Siurana, Arboli, la Mussara –ja deshabitat i seu d'un conegut refugi de muntanya– Mont-ral, Poboleda, la Morera de Montsant, Scala Dei... Sortint de Prades per qualsevol de les tres estretes carreteres que hi arriben podeu fer cap a algun d'aquest nuclis. Us en podria recomanar alguns. Primer, Siurana, un conjunt de poquíssimes cases situades damunt mateix del gran avenc del barranc de Prades. Amb un accés no massa fàcil –des de Prades mateix o des de Cornudella– i envoltada d'alts precipicis per tres dels seus costats, Siurana s'aixeca majestuosa i té, sota seu, l'embassament del riu que du el seu nom. Siurana, que té, vista des del cel, una evident forma de paella, fou –i és– tan inexpugnable que els àrabs hi resistiren força temps. De fet, les muntanyes de Prades, amb Siurana com a bastió, foren reconquerides pels cristians tardanament. Abans, tingueren temps d'arribar a Tortosa i tota la ratlla del riu Ebre, fins a Lleida. Les darreres escomeses cristianes donaren peu a una de les llegendes més conegudes de la zona, la d'Abd-al-azia, la reina mora de Siurana.

En segon lloc, Scala Dei. Si retorneu de Prades a Cornudella i deixeu, en sortir d'aquesta població, la carretera que us tornaria a Reus, trencant a la dreta, us endinsareu en el Priorat, una comarca coneguda per la força i la qualitat dels seus vins, especialment dels negres. Una comarca dura i difícil, molt calorosa a l'estiu i freda a l'hivern, plena de vinyes i de cellers cooperatius, molts d'ells aixecats per importants arquitectes modernistes companys o deixebles de Gaudí. A l'entrada del Priorat, al peu del massís del Montsant –curull de coves i ermites– trobareu ben aviat Scala Dei. Amb aquest nom de fortes reminiscències medievals, Scala Dei us ofereix dues coses agradablement compatibles. No és que sigui un poble, Scala Dei és la simbiosi perfecta de la comarca: uns cellers que podreu visitar i en els quals s'hi pot adquirir alguns dels millors vins de la zona i les runes de la cartoixa. La cartoixa prioral de Scala Dei que dóna nom a la comarca, que un dia fou rica i esplendorosa us rebrà, després d'una molt breu passejada a peu, enderrocada i encara imponent.

Si sortiu de Prades cap a l'altre cantó, cap a Vilanova de Prades i Vimbodí, després de baixar per una carretera que s'endinsa en la boscúria, fareu cap a Poblet, un magnífic cenobi cistercenc que, amb segles d'història damunt les seves pedres, encara és habitat per una de les comunitats religioses més conegudes i respectades de Catalunya. Els frares de Poblet són sinònim de treball agrícola –també tenen vinyes, és clar– i de treball intel·lectual, de recolliment interior i d'obertura a la societat. Poblet, a més d'una magna arquitectura que es retalla en les muntanyes de Prades –al seu darrera– obre la visió a la Conca de Barberà, una altra comarca rica en tradició i, a la vegada, reclosa per aquesta geografia tan sorprenent i mutant, acull el mausoleu dels comtes-reis catalans medievals. Una de les tombes més visitades i reproduïdes és, precisament, la de Jaume I, aquell rei que conquerí tota València i que un bon dia salpà de les platges de Salou.

Com deia Josep Iglésies, són "les ciutats del món". El pal de paller d'un món rural, muntanyenc, que sobreviu amb dificultats –la crisi de la pagesia és cada cop més dura i la gent jove se'n va a les ciutats–, que és a tocar de les indústries de Reus i Tarragona, de les turístiques poblacions mediterrànies –Calafell, Torredembarra, Salou, Cambrils, Hospitalet...–, però que sembla estar-ne a anys i quilòmetres de distància. I, al mig d'aquest món, mite entre els mites d'aquesta ruralitat enyorada, Prades la vila vermella, orgullosa i càlida. Càlida malgrat la meteorologia, la frescor de les seves aigües, el dur contrast de la seva vegetació i les seves construccions. Prades, vila vermella, seu d'antics comtes, inspiradora de poetes i narradors. Si voleu copsar-ne la majestuosa esplendidesa us puc donar un consell, ni que no sigui massa fàcil de seguir. Si podeu anar-hi amb helicòpter o passar-hi amb una avioneta, no hi ha res com, després de sobrevolar els seus boscos, acostar-vos fins a Ciurana –i potser veure-hi el perfil de nas aguilenc, barba de cranc, que es dibuixa en el racó d'un dels cantons del cingle on s'encimbella, segons una llegenda, la cara d'un jueu medieval feta de pedra– i, després, en un no-res, donar el salt per damunt de les muntanyes cap a Reus. En qüestió de segons, deixareu de volar arran de bosc i, de sobte, ho estareu fent alt, molt alt, damunt la plana del Camp. Salou estarà allà mateix, ja us ho deia, a tocar. Clar que, si no podeu fer-ho volant, també podeu arribar a aquest impressionant i adust tallant a peu.

Josep Bargalló i Valls

ART

LA TRADICIÓ PESSEBRISTA A OLOT

La Nativitat del Senyor, com altres episodis de la infància del Crist, ha estat un tema que ha inspirat els artistes de tots els temps. L'escena la trobem a l'art romànic, el gòtic, el renaixement, el barroc, en el modernisme de Gaudí i en altres tendències o escoles pictòriques i escultòriques.

Les esglésies olotines comptaven, ja en l'època del renaixement, amb retaules on el Naixement ocupava un lloc destacat. Artistes locals, i altres vinguts de fora, eren contractats per a la realització d'aquestes obres d'art que, a poc a poc, van ser substituïdes, temps més enllà, per l'ampulós i daurat barroc, on les escenes en relleu dels retaules mostren una lleugera i acurada policromia. Els retaules de Pere Mates, per a l'església de Santa Maria de Segueró (la Garrotxa), i de Pau Costa, per a la capella del Roser de l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot, són uns bons exemples dels corrents artístics que existien en els segles XVI i XVIII, respectivament. Per això, aquesta habituació a l'art, per força havia d'atiar la sensibilitat del poble, que apreciava prou bé allò que se li oferia als ulls. D'aquest interès n'eren coneixedors els dirigents de les confraries, que rivalitzaven per a aconseguir tallistes i pintors que els creessin unes obres dignes, que incitessin la pietat i, alhora, cridessin l'atenció.

És en aquesta època i en aquest context, en el segle XVIII, quan a la casa Trinxeria, al bell mig d'Olot, es comença a muntar un pessebre de característiques extraordinàries, únic en el nostre país. Aquesta casa senyorial, que va passar a ser de propietat municipal fa uns anys, guarda un mobiliari i una decoració pròpia d'aquella centúria. El pessebre es troba dins d'un armari vidrat que ocupa més de dos panys de paret d'una de les estances del costat del migdia. Aquest pessebre artesanal té les seves figures distribuïdes entre els diversos espais que, organitzats a manera d'esglaons, ocupen el moble de baix a dalt. Plenes de detalls, cadascuna de les figures de fang mostra les seves peculiaritats. N'hi ha de personatges bíblics i altres que responen als tipus del país, alguns dels quals porten el cap cofat amb la distintiva barretina vermella. Les escenificacions d'aquest pessebre no responen, certament, a una metòdica ordenació cronològica, sinó que les figures s'agrupen en correlació a la capacitat dels buits. Entre altres representacions hi ha l'anunciació, la visitació, el naixement, l'anunciata, el somni de Sant Josep, la fugida a Egipte i la degollació dels innocents. El conjunt s'acompanya, aquí i allà, de bestiari divers i d'una vegetació ornamental, feta amb paper i boles de fusta pintades, que cobreix formacions i concrecions calcàries. També hi ha castells, de paper, i soldats de guàrdia, algunes escenes de la passió i mort de Crist, la Mare de Déu del Tura i imatges de sants que eren venerats per la família benestant, com sant Narcís, sant Joaquim i Santa Anna. La nissaga olotina d'aquesta família s'inicia amb Josep de la Trinxeria, natural de Prats de Molló, que es convertí en guerriller i lluità con-

tra l'ocupació francesa del Rosselló a conseqüència del Tractat dels Pirineus.
La vinguda a Olot, fugint de la guerra i dels francesos, de l'escultor barceloní Ramon Amadeu, que va fer obres per a les esglésies de la vila, fou providencial. Durant la seva estada, de 1809 a 1814, va treballar també en la creació de figures de pessebre inspirades en la realitat que l'envoltava. Amadeu només havia de copiar les fesomies, els vestits, les expressions i els gestos de la gent que tenia un aire tot pagès i que acudia amb assiduïtat a la vila per raó de ser un centre important d'activitats comercials, industrials i socials. Amb les seves mans va modelar unes figures humanes i d'animals, detallistes, lleugerament abarrocades, de marcada expressivitat, que molts seguidors seus van prendre per model. D'aquesta manera, el pessebrisme arrelà molt fortament a Olot.
Les cases benestants i les d'artesans muntaven cada any, durant el temps nadalenc, pessebres familiars que la gent podia visitar durant uns dies i horaris prèviament establerts. En el darrer terç del segle XIX, eren nombrosos els grups que anaven d'una casa a l'altra per tal de veure els pessebres. A l'ermita de sant Francesc, dalt del volcà Montsacopa, també se'n muntava un. Hi havia força artistes que creaven figures, –com Pere Pla, Miquel Soler (en Coliques), M. Blay, Josep Clarà, Celestí Devesa i altres– moltes de les quals van ser fetes amb motlle i comercialitzades per El Arte Cristiano i altres tallers d'estatutària religiosa fundats a partir de 1880. El pessebrisme anava adquirint popularitat, i un dels factors que més hi contribuí fou el sorteig que, ja entrat el segle XX, l'Associació Catequística d'Olot organitzava cada any pels volts de Nadal per a la quitxalla que assistia a doctrina. L'any 1913, per exemple, Melcior Domenge lliurà desinteressadament unes 400 figures per a aquest sorteig. El moviment pessebrístic entrà en una fase expansiva, popular, que va comptar, ja al 1915, amb un concurs convocat pel setmanari local *El Deber*. Els noms de Manuel Sellas, Sadurní Brunet, Jaume Casas, entre molts altres, enllacen amb els artistes més recents, com Danésjordi, Juli Batallé, Maurici Valls, Manuel Traité, que han anat mantenint abrandada la flama d'una tradició local que conserva els trets característics que el pare Basili de Rubí ja assenyalà, l'any 1933, en el seu Manual del Pessebrista olotí. Amb aquest pòsit es pogué dur a terme la Mostra Internacional de Pessebrisme d'Olot 92-93, que troba continuïtat, ja des d'aquest 1993, en la Mostra de Pessebres d'Olot. A part l'obra dels pessebristes locals, hom podrà contemplar, en alternança anual, antològiques de pessebres creats per membres d'entitats o associacions pessebrístiques del país o bé de regions o nacions forasteres que hagin estat especialment convidades. Enguany, en què la Mostra s'ha dut a terme de l'11 de desembre de 1993 fins al dia de la Candelera de 1994, és l'agrupació de Pessebristes de Sabadell la que ha muntat a Olot una completa selecció dels seus treballs més notables.
Tot plegat fa, doncs, que la capital de la Garrotxa es torni a convertir en un important focus pessebrístic, en una capital on a l'art de fer pessebres li és reconegut el mèrit que li correspon dins l'ampli camp de la creació artística.

Josep M. Murlà i Giralt

INSTITUCIONS

LA REIAL ACADÈMIA DE BONES LLETRES

El dia 3 de juny de 1700, un grup de nobles i eclesiàstics catalans es reuniren al palau de don Pau Ignasi de Dalmases i Ros, al barceloní carrer de Montcada i, moguts per les seves afeccions literàries i històriques, decidiren fundar una Acadèmia, a l'estil de les que durant els dos segles anteriors ja s'havien constituït a Itàlia i a Espanya, per tal "d'omplir el temps en enginyoses ocupacions". Nomenat President don Joan Antoni de Boixadors, de Pinós i de Rocabertí, comte de Savallà, la nova societat de nobles celebrà la primera de les seves sessions, que aleshores s'anomenaven *Acadèmies*, set dies després i posà el sodalici sota l'advocació de la Mare de Déu de Montserrat tot donant-li el nom *d'Acadèmia dels Desconfiats o Desconfiada*, un títol molt de l'època que volia advertir, d'entrada, que els seus membres no actuaven sense reflexió sinó que, com la nau que temerosa de la tempesta resta ferma a la platja i no surt a alta mar per no sotsobrar, talment la nova Acadèmia intentaria mantenir-se sempre a flot al llarg de les més difícils singladures, precisament perquè es malfiava de l'imprevist i, per tant, en desconfiar, restava segura –tuta quia diffidens–, com obertament proclama la divisa del seu emblema.
I així ha estat en efecte. Malgrat les situacions difícils que li ha tocat de viure al llarg de gairebé tres-cents anys, la Reial Acadèmia de Bones Lletres, actual hereva i successora de l'Acadèmia Desconfiada i de l'Acadèmia Sense Nom, ha arribat a l'actualitat i ha pogut superar amb el treball i la tenacitat tots els moments adversos, tot pugnant sempre per dur a terme la seva missió que, des dels seus inicis, consisteix a instruir la joventut i també, tal com diuen els estatuts, a conrear les belles lletres en general i, especialment, aquelles branques del saber que més puguin contribuir a il·lustrar la història de Catalunya.
El llarg camí recorregut no ha estat, però, ni planer ni exempt de dificultats. És evident que l'Acadèmia ja des de la seva fundació es ressentí de l'ambient de lluites i guerres en què vivia immers el país i, en conseqüència, la seva història reflecteix tràgicament totes les vicissituds polítiques i bèl·liques. Perquè si la Guerra de Successió ja marca la fi de la primera etapa de les seves activitats, l'ocupació francesa de Barcelona, entre 1807 i 1814, la revolució liberal de 1820 i, un segle més tard, la guerra civil de 1936-1939, determinaren altres interrupcions que sortosament varen ser superades amb voluntat i amb coratge. I és així que l'Acadèmia que avui s'hostatja al bell Palau de la Comtessa de Palamós –una de les millors mostres del gòtic civil català que s'aixeca sobre les muralles de la Barcino romana–, després d'haver estat primer Desconfiada, posteriorment Sense Nom (1729-1751) i, per últim, reconeguda amb el títol Reial (l'any 1752 i gràcies al despatx de Ferran IV), es presenta en els nostres dies com la més antiga de les Institucions acadèmiques vinculades a la Corona que rep en transferència la Generalitat quan assumeix les competències exclusives sobre les Corporacions similars que actuen en el territori de Catalunya.
En gairebé tres segles d'existència, l'Acadèmia ha realitzat una labor que, inspirada tothora pels seus postulats inicials, ha contribuït poderosament a l'apogeu de l'activitat científica i de la vida cultural catalanes. I si bé és cert que en la primera etapa els nobles actuaven més per gust de passar el temps agradablement, amb vetllades poètiques barroques i afectades, que no pas empesos per un ideari pròpiament científic, també ho és que els movien uns determinats interessos polítics que, en morir Carles II –circumstància que l'Acadèmia deplorà amb la publicació de les famoses *Nenias reales i lágrimas obsequiosas a la memoria del gran Carlos II–*, es feren ben evidents amb la fidelitat d'una part dels acadèmics a la casa dels Habsburg i a la causa austricista i amb les simpaties i l'adhesió dels altres a la família dels Borbons. Ja en la segona etapa –la de l'Acadèmia Sense Nom– els nous membres s'imposaren com a finalitat primordial l'estudi de la història, i en especial la de Catalunya, i es preocuparen per tal que la joventut barcelonina, privada en aquells anys de la Universitat que, com a represàlia, havia estat traslladada a Cervera, pogués disposar d'un fogar d'instrucció i de formació. D'aquesta manera l'Acadèmia passà a efectuar una labor de suplència i preparà el terreny perquè, en produir-se el retorn de l'Alma Mater a la capital de Catalunya, hi haguessin homes preparats per a regentar-hi amb autoritat les noves càtedres.
I així, si un acadèmic, Albert Pujol i Gurena era anomenat el primer rector de la Universitat restaurada, molts altres il·lustres acadèmics es feren càrrec dels llocs de més responsabilitat en l'àmbit de la docència universitària.
En els mateixos anys, l'Acadèmia va desenvolupar paral·lelament un activitat importantíssima en la salvació, aplec i catalogació de tota mena d'obres d'art que, degut als efectes de la desamortització de 1835, corrien el perill de perdre's per sempre. No fou així gràcies a l'actuació decidida dels seus membres que s'esforçaren per salvar tot allò que pogueren salvar i, a més, ho conservaren amorosament i sol·licitament en un Museu de l'Acadèmia que, instal·lat a la capella palatina de Santa Àgueda, passaria a ser un dels embrions del futur Museu d'Art de Catalunya. Al costat d'aquesta dedicació per recuperar el patrimoni artístic, l'Acadèmia abraçà amb entusiasme l'ideal de fer renèixer la llengua i la cultura del país i, si ja el 1842 atorgava a Joaquim Rubió i Ors un premi pel seu poema Roudor del Llobregat, evocador dels dies gloriosos dels catalans a la Mediterrània i en terres de Grècia, tot seguit aplegava en el seu si noms tan gloriosos i tan decisius per al nostre ressorgir nacional com Balari i Jovany, Milà i Fontanals, Rubió i Lluch, és a dir, una plèiade de filòlegs, historiadors, juristes, geògrafs, bibliòfils, filòsofs, escriptors i poetes, des d'Aribau, Verdaguer i Victor Català fins a Carles Riba i Josep M. de Sagarra –dues figures que, bé que no arribaren a llegir el discurs

d'ingrés, foren elegides en el seu moment per formar part de l'Acadèmia– i ulteriorment Salvador Espriu.

La llista de tots aquests personatges tan singulars dóna una idea prou clara del que significà l'Acadèmia en el moment de la Renaixença i en les etapes posteriors i, malgrat que en la qüestió de la llengua en part sostingué durant molts anys una actitud conservadora, amb el manteniment de les famoses normes ortogràfiques, diferents de les oficials fabrianes, els nombrosos treballs de caire filològic publicats en els Butlletins i en les Memòries o els estudis divulgats a través dels discursos de recepció testimonien la immensa tasca realitzada. Per arrodonir-la s'ha de dir que, a més, pel fet de nomenar com Acadèmics corresponents les personalitats més rellevants de la vida cultural europea, l'Acadèmia estengué les seves relacions amb la comunitat científica internacional d'una manera que avui encara impressiona.

La guerra civil que va desfer tantes coses, també va interrompre, bé que momentàniament, l'activitat de l'Acadèmia. Aquesta va ser represa tan aviat com les circumstàncies ho varen fer possible, tot i que en el període de tres anys alguns acadèmics havien mort i dos membres de la Corporació, Bosch i Gimpera i Serra Húnter, havien hagut d'exiliar-se. L'Acadèmia, però, no féu cas a les disposicions emanades del franquisme i els mantingué sempre en la seva activitat d'acadèmics. Tot i això, la nova situació política, en absolut favorable a la llengua i la cultura catalanes, suposà per a la Institució en primer lloc un esforç molt seriós per mirar de guarir la ferida causada per la discòrdia civil i, des d'aquesta perspectiva, cal dir que els seus presidents, Ferran Valls i Taberner, Carles Sanllehy, Ramon d'Abadal, Agustí Duran i Sanpere i Martí de Riquer, lluitaren perquè l'Acadèmia fos, per damunt de tot, una escola de convivència, una llar de treball, de pau i d'estudi on els homes de les més variades tendències es reunien per fer ciència i per fer que, amb aquesta ciència, el país s'enriquís amb el progrés de la cultura i de les humanitats. A poc a poc, la realitat cultural catalana tornà a ocupar a l'Acadèmia el lloc que li corresponia. De fet, mai no havia deixat de tenir-hi alguns dels seus representants més conspicus, López Picó i Jordi Rubió, Millàs i Vallicrosa i Lluís Pericot, Ferran Soldevila i Jaume Vicens Vives, que varen passar a ocupar-hi els seus seients acadèmics i es varen incorporar a les tasques de la Corporació. A finals dels anys seixanta ja van poder reunir-se en la seva seu corporativa feliçment restaurada i dignificada. Les noves generacions de professors i d'estudiosos vingueren a prendre el relleu dels antics mestres i així el Palau dels Requesens fou, una vegada més, una llar d'investigació i de recerca que es fonamentava en els rics Arxius i en les Biblioteques de l'Acadèmia que, des d'aleshores, mai no han deixat d'incrementar els seus fons.

I així, si en un llibre publicat l'any 1955 es feia un balanç del que ha estat l'aportació de l'Acadèmia en els camps de la prehistòria, de la història en totes les seves branques, de l'arqueologia i la història de l'art, de l'orientalística i de la filologia clàssica, de la romanística i en especial de la catalanística, de la filosofia i de la història del dret, aquests darrers anys, a més de continuar les activitats acadèmiques normals –unes sessions científiques quinzenals al llarg de tot el curs– la Corporació ha obert el seu palau per acollir-hi tota mena d'actes culturals i d'aquesta manera s'ha convertit en un redós privilegiat on s'han celebrat congressos, symposia i reunions científiques, trobades periòdiques d'associacions culturals i exposicions relacionades amb la història i la vida cultural del país. Bastarà només de recordar el simposi sobre els cinc-cents anys del *Tirant lo Blanch* o el que es va celebrar per commemorar el mil·lenari de Catalunya i, quant a les exposicions, la dedicada a Feliu de la Penya o la del Corpus de Sang, per citar només alguns dels esdeveniments més recents. Al costat d'aquestes activitats més públiques, els Instituts que funcionen en el si de l'Acadèmia –*l'Institut de Filologia Romànica, l'Institut d'Història de la Ciència, l'Institut d'Història medieval* i *l'Institut d'Estudis Neohel·lènics*– són la justificació i el futur d'aquesta Reial Corporació que, des d'aquests centres d'estudi especialitzat i rigorós, aspira a continuar duent a terme un servei eficaç per al país en el camp de l'alta cultura i de l'Humanisme.

Alexis Eudald Solà